

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Monika Němcová

Ochranné léčení a zabezpečovací detence

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma
„Ochranné léčení a zabezpečovací detence“
vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Děčíně dne 24. března 2018

.....

Monika Němcová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D. za odborné vedení této diplomové práce, podnětné připomínky a především za vstřícnost na konzultacích.

Obsah

	Seznam použitých zkratk.....	5
1	Úvod	6
2	Trestněprávní sankce	9
2.1	Pojem a účel trestu.....	9
2.2	Pojem a účel ochranných opatření.....	10
2.3	Obecně o ukládání ochranných opatření.....	11
2.4	Druhy ochranných opatření.....	12
3	Ochranné léčení	13
3.1	Ukládání ochranného léčení	13
3.1.1	Obligatorií ukládání ochranného léčení.....	13
3.1.2	Fakultativní ukládání ochranného léčení	14
3.2	Formy ochranného léčení	17
3.2.1	Ambulantní ochranné léčení	19
3.2.2	Ústavní ochranné léčení.....	20
3.2.3	Změny forem ochranného léčení	21
3.2.4	Změna ochranného léčení na zabezpečovací detenci.....	22
3.2.5	Změna ochranného léčení uloženého za činy spáchané před 1.1.2009	22
3.3	Druhy ochranného léčení.....	23
3.4	Výkon ochranného léčení a výkon trestu	27
3.5	Trvání a ukončení ochranného léčení	30
4	Zabezpečovací detence	33
4.1	Ukládání zabezpečovací detence.....	34
4.1.1	Obligatorií ukládání zabezpečovací detence	36
4.1.2	Fakultativní ukládání zabezpečovací detence.....	37
4.2	Zabezpečovací detence a trest odnětí svobody	38
4.3	Trvání zabezpečovací detence	39
4.4	Výkon zabezpečovací detence.....	40
4.5	Změna zabezpečovací detence na ochranné léčení.....	42
5	Zahraníční právní úprava zabezpečovací detence a ochranného léčení	43
5.1	Australská právní úprava	43
5.1.1	Trest odnětí svobody na dobu neurčitou	44
5.1.2	Zabezpečovací detence po výkonu trestu odnětí svobody	45
5.2	Novozélandská právní úprava	47
6	Závěr.....	50
7	Bibliografie	52
7.1	Odborná literatura.....	52
7.2	Příspěvky ve sborníku.....	53
7.3	Odborné časopisy.....	53
7.4	Právní předpisy	54
7.5	Judikatura.....	54
7.6	Internetové zdroje.....	56
8	Shrnutí, Summary.....	57
8.1	Shrnutí.....	57
8.2	Summary	58
9	Klíčová slova, key words.....	59
9.1	Klíčová slova.....	59
9.2	Key words.....	59

Seznam použitých zkratk

TZ	zákon č. 140/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád (zákon o trestním řízení soudním), ve znění pozdějších předpisů.
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
ZVZD	zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících předpisů, ve znění pozdějších předpisů.
LZPS	usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

1 Úvod

Ačkoliv by se mohlo zdát, že kriminalita je v dnešní době stále stoupající fenomén, není tomu tak a statistiky to zřetelně potvrzují. Od roku 1973, kdy se začala zpracovávat data o kriminalitě v počítačové formě, do roku 2015 se počty zjištěných trestných činů razantně měnily. Nejvyšších hodnot dosahovaly v devadesátých letech 20. století (maximum v roce 1999 - celkem 426 626 zjištěných trestných činů.) Od roku 2000 již můžeme sledovat jejich každoroční úbytek. V roce 2016 se jednalo o 218 162 takovýchto činů.¹ Během šestnácti let tedy počet zjištěných trestných činů klesl téměř o markantních 50 %. Za rok 2017 klesla kriminalita oproti roku 2016 o dalších více než 7 %. Pokles byl zaznamenán ve všech oblastech kriminality kromě oblasti mravnostní.²

I přes obecný pokles kriminality se často objevují osoby trestně neodpovědné, zejména pro svůj věk či nepříčetnost, nebo osoby, jejichž stav obecně odůvodňuje jiné sankcionování, než kterým je ukládání trestů. Může se jednat o osoby trpící duševními poruchami nebo o osoby závislé na návykových látkách. Drogová kriminalita (a s ní související vzrůstající dostupnost drog či návykových látek obecně) je oproti většině ostatních druhů kriminalit na vzestupu. Jedná se například o trestné činy nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy nebo o trestný čin přechovávání omamných a psychotropních látek a jedů v množství menším než malém.³ Co do způsobu ukládání sankcí se v těchto případech bude jednat o sankcionování pomocí ukládání ochranných opatření. Tuto problematiku jsem zvolila jako téma své diplomové práce právě z důvodu jejího čím dál tím více častějšího výskytu, který bude dle mého názoru získaného na základě výše zmíněných statistik v budoucnosti ještě stoupat.

Hlavním cílem této práce je provést analýzu platné právní úpravy ochranného léčení a zabezpečovací detence, jež je obsažena především v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákon (dále jen „TZ“). S ohledem na to, že téma ochranných opatření je již poměrně podrobně zpracováno, pokusím se nahlédnout na problematické body této úpravy a zaměřím se na její fungování v praxi. Tento náhled do praxe bude uskutečněn prostřednictvím výzkumu provedeného v severních Čechách. Zodpovězením stěžejních výzkumných otázek bude kromě toho, jaké jsou problematické body aktuální právní úpravy i to, jaké jsou z pohledu judikatury nejčastější důvody pro ukládání ochranného léčení, jaké jsou důvody pro změnu ochranného léčení na zabezpečovací detenci a naopak, jaké jsou v této oblasti nejčastěji ukládané formy a druhy ochranného léčení. Odpovědi na

¹ DIBLÍKOVÁ, Simona a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2016*. [online]. [cit. 27. 2. 2018]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2017. s. 96. Dostupné na < <http://www.ok.cz/iksp/docs/445.pdf> >.

² NGUYENOVÁ, Ivana. *Kriminalita za rok 2017*. [online]. 26. ledna 2018. [cit. 12. 2. 2018]. Dostupné na < <http://www.policie.cz/clanek/kriminalita-za-rok-2017.aspx> >.

³ ČSÚ. *Statistická ročenka České Republiky 2017. Odsouzení za trestné činy spáchané v souvislosti s požíváním a distribucí návykových látek (stav k 31. 12. 2017)*. [online]. [cit. 6. 3. 2018]. Dostupné na < <https://www.czso.cz/csu/czso/27-soudnictvi-kriminalita-nehody-dpivu4dx9s> >.

některé z těchto otázek nejsou regionálně ani celorepublikově statisticky zpracovány, práce by proto mohla přinést zajímavý náhled do nezmapované oblasti praktického fungování ochranných opatření.

K zodpovězení těchto otázek byl použit smíšený výzkum, obsahující jak kvalitativní, tak i kvantitativní výzkumné prvky, který probíhal na severočeských soudech. K výzkumu bylo použito dvacet soudních rozhodnutí, ve kterých bylo uloženo ochranné léčení. V době zpracování výzkumu se jednalo o nejnovější, již pravomocná soudní rozhodnutí, která mi byla soudy na žádost poskytnuta. V rámci obstarávání těchto rozhodnutí jsem oslovila všech deset okresních soudů v severních Čechách. Na moji žádost o možnost nahlédnout do spisů či poskytnout mi jejich fotokopie v anonymizované podobě mi odpověděly a zároveň vyhověly pouze tři soudy. Jednalo se o Okresní soud v České Lípě, Okresní soud v Litoměřicích a Okresní soud v Mostě. Okresní soud v Litoměřicích mi umožnil nahlédnout do spisů po neformální emailové žádosti a po podepsání prohlášení o mlčenlivosti. Okresní soudy v Mostě a v České Lípě vyžadovaly podání žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Na základě této formální žádosti mi byly ve stanovené lhůtě poskytnuty fotokopie daných rozhodnutí v anonymizované podobě. Zbylé soudy na moji žádost buď vůbec nereagovaly nebo mi žádost odmítly s tím, že nahlížet do spisů mohou pouze účastníci řízení, nebo že na daném soudě nevykonávám praxi s odkazem na § 188 odst. 4 vnitřního a kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy, dle kterého předseda soudu umožní studentu právnické fakulty, který na soudu vykonává praxi, aby nahlédl do spisu a aby si z něho činil výpisy nebo opisy, ledaže jde o spis, o němž právní předpisy stanoví, že jeho obsah musí zůstat utajen, nebo o trestní spis obsahující údaje předané jiným členským státem Evropské unie.

Diplomová práce se celkově dělí do devíti kapitol. Po první úvodní kapitole jsou předmětem druhé kapitoly trestněprávní sankce. Jsou zde stručně rozebrány jak základní znaky trestů, tak i základní znaky ochranných opatření, včetně rozdílů, které mezi oběma druhy sankcí jsou. Ve třetí kapitole je rozebíráno ochranné léčení, jakožto první druh ochranného opatření. Ve čtvrté kapitole následuje zabezpečovací detence. Seřazení kapitol se řídí systematikou TZ. Předmětem páté kapitoly je zahraniční právní úprava ochranného léčení a zabezpečovací detence, konkrétně právní úprava v Austrálii a na Novém Zélandu. Pro komparaci jsem si vybrala tyto dvě oblasti zejména z toho důvodu, že jejich srovnání s českou právní úpravou není takto nikde zpracováno. I přes velkou geografickou vzdálenost a pravděpodobnou velkou rozdílnost právních úprav by tato práce mohla posloužit jako eventuální podnět k úvahám o tom, jak vhodná je naše právní úprava těchto dvou institutů v poměru k jejich zahraniční právní úpravě v angloamerickém systému práva a zda

by bylo možné ji v intencích zahraniční právní úpravy vylepšit. Následuje závěr, bibliografie a shrnutí včetně anglického abstraktu.

K vypracování práce byla kromě právních předpisů použita odborná literatura, odborné články i internetové zdroje, a to včetně zahraničních. Stěžejní zdroj ovšem tvoří judikatura, na základě které byla provedena výzkumná část této diplomové práce.

2 Trestněprávní sankce

Trestní právo jako celek plní několik základních funkcí. Jsou jimi funkce ochranná, preventivní, represivní a regulativní. Každá z těchto funkcí slouží k naplnění základního cíle trestního práva, jímž je ochrana nejdůležitějších právních statků před trestnými činy. K tomu, aby bylo tohoto cíle dosaženo, je třeba disponovat určitými právními prostředky (nástroji), jimiž jsou na prvním místě trestněprávní sankce.

V českém trestním právu máme dualismus neboli dvojkolejnost trestněprávních sankcí. Druhy těchto sankcí jsou vyjmenovány v § 36 TZ. Jedná se o tresty a ochranná opatření. Pokud se ale sankce ukládá dítěti mladšímu 15 let nebo mladistvému, postupuje se podle zákona č. 218/2013 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSVM“), který obsahuje pouze jeden druh trestněprávní sankce, kterým jsou opatření. Ta mohou být nejen ochranná, nýbrž také výchovná a trestní. Zde se tedy uplatní pouze monismus trestněprávních sankcí. V odborné literatuře se občas setkáváme i s variantou, dle které je systém sankcí v České republice trojkolejný. Dle něj se k trestům a ochranným opatřením přidávají dále procesní instituty řešení sporů (např. podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání). Jedná se o alternativní způsob řešení trestních věcí, takzvaný restorativní způsob. Tento názor je ovšem menšinový, především kvůli procesní povaze těchto institutů.⁴

Tresty i ochranná opatření se od sebe částečně odlišují jak v účelu, tak i v podmínkách, za kterých mohou být uloženy.⁵ V následujících kapitolách budou právě tyto rozdíly vysvětleny.

2.1 Pojem a účel trestu

Pojem trest je vykládán jako „*prostředek státního donucení, který stát užívá k ochraně zájmů chráněných trestním zákonem, ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli. Jedná se o újmu na svobodě, majetkových nebo jiných právech odsouzeného, které může pachateli trestného činu uložit jen soud.*“⁶ Jinými slovy, trest se ukládá jako trestněprávní následek trestného činu a lze jej ukládat výlučně pachateli trestného činu. Nikoliv jiným osobám (zásada personality trestu). Podstatným rysem trestu je též sociálně etické odsouzení v něm obsažené. Deklaruje se jím solidarita s obětí trestného činu. Má se jím tedy působit i újma pachateli, která samozřejmě musí být v souladu se zásadami ukládání sankcí. Intenzita uloženého trestu závisí především na povaze a závažnosti spáchaného trestného činu. Ve výši trestu se odráží stupeň nesouhlasu se spáchaným činem.⁷

⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 303.

⁵ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. s. 70.

⁶ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 389.

⁷ SOLNAR, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. s. 11-12.

Historicky jsme se mohli setkat se dvěma hraničními teoriemi, které se zabývaly účelem trestu. S absolutní teorií neboli odplatnou, dle které se trestalo na základě páchaní zla a účelem byla především odplata. Společenské účely s trestem nebyly v takové míře spojovány. A s teorií relativní neboli účelovou, dle které se trestalo, aby nebylo zlo pácháno v budoucnu. V dnešní době se přímo nesetkáme ani s jednou touto teorií v čisté podobě. Můžeme proto hovořit o jakési teorii smíšené (slučovací), která v sobě skýtá znaky obou vyhraněných teorií.⁸ Účel trestu není v TZ výslovně vyjádřen. Teleologickým výkladem se však dá dojít k závěru, že jde především o ochranu společnosti před pachateli, zabránění odsouzenému v dalším páchaní trestné činnosti, výchovu odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život a o generálně preventivní účinek trestu, kterým se má výchovně působit na ostatní členy společnosti.

2.2 Pojem a účel ochranných opatření

Ochranná opatření jakožto druhá varianta trestněprávních sankcí mohou být „*vymezena jako trestněprávní následek trestného činu či činu jinak trestného.*“⁹ Stejně jako tresty jsou dále ochranná opatření ukládána pouze na základě zákona a jsou opatřením státního donucení, a tudíž i vymahatelná státní mocí. Představují určitou újmu a pro toho, komu jsou uložena, představují i omezení osobní svobody. Možnost jejich ukládání je širší než u trestů, což již vyplývá z výše uvedené definice. Zaprvé je lze uložit nejen osobám trestně odpovědným, ale také osobám, které trestně odpovědné nejsou, ať už z důvodu svého věku, či pro nepříčetnost. Zadruhé je lze uložit nejen pachatelům trestných činů či činů jinak trestných, ale i jiným osobám. Příkladem může být uložení ochranného opatření zabránění věci osobě, na kterou pachatel převedl věc, která byla získána trestným činem. Neplatí zde tedy zásada personality trestů.

Výraznou odlišností od trestů je zde absence sociálně etického (morálního) odsouzení („*na rozdíl od trestu proto mohou být uložena i osobě, která nebyla uznána vinou trestným činem*“¹⁰). Jejich účel není v TZ opět výslovně vyjádřen, nicméně je podobný jako u trestů, tedy především zajistit ochranu společnosti. Pomoci přiblížit účel ochranných opatření může § 21 ZSVM. Dle něj je kromě ochrany společnosti jejich účelem i kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého. Uložením ochranného opatření je sice jedinci způsobena újma, nicméně ta není ani tak zamýšlenou složkou, jako spíše nevyhnutelným účinkem. Jejich uložení se tedy sleduje především speciální prevence. Tou se má dosáhnout odstranění, či alespoň snížení nebezpečí dalšího porušení nebo ohrožení

⁸ VANDUCHOVÁ, Marie. In ŠÁMAL, Pavel a kol. (ed). *Trestní zákoník I.: §1 – 139 Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 488-489.

⁹ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 463.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. s. 150.

zájmů chráněných trestním zákonem. Uložení daného druhu ochranného opatření se v takové míře neodvíjí od závažnosti a povahy spáchaného činu, nýbrž od potřeby léčení a výchovy.

2.3 Obecně o ukládání ochranných opatření

Na ukládání ochranných opatření se aplikují jak obecné zásady o ukládání trestních sankcí, tak i zásady o ukládání ochranných opatření. Tyto zásady mohou mimo jiné pomoci jako vodítko při řešení sporných otázek, které obecně v souvislosti s ochrannými opatřeními a také právě s jejich ukládáním vyvstávají.

Mezi obecné zásady o ukládání trestních sankcí patří zásada ukládání sankcí pouze na základě zákona (nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege). Formulaci „na základě zákona“ je nutno chápat jako povinnost určení druhu sankce, jejího obsahu a podmínek jejího uložení v zákoně, nikoliv v podzákoném právním předpise (například v nařízení vlády či ve vyhlášce). Další obecnou zásadou je zásada humánnosti, dle které platí zákaz krutých a nepřiměřených sankcí. Krutou a nepřiměřenou sankcí se v tomto případě myslí taková sankce, která by byla v ostrém nepoměru k povaze a závažnosti spáchaného činu.¹¹ Mezi obecné zásady při ukládání trestních sankcí patří i zásada přiměřenosti, která je pro ochranná opatření definována zvláště u úpravy ochranných opatření. Dle § 96 odst. 1 TZ ochranné opatření nelze uložit, není-li přiměřené povaze a závažnosti pachatelem spáchaného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, jakož i osobě pachatele a jeho poměrům. Zásada je tedy vyjádřena negativními kritérii a dosti obecně. Ke všem hlediskům by se mělo přihlížet souhrnně, nemělo by se každé hodnotit samostatně bez posouzení jeho spolupůsobení na ostatní.¹² Pokud tedy bude například spáchán čin, jehož závažnost je vysoce nebezpečná, avšak od pachatele nehrozí další nebezpečí, nemělo by být uloženo ochranné léčení ani zabezpečovací detence. I přes to je ovšem největší vliv prisuzován potencionálnímu budoucímu nebezpečí pachatele. Tato hrozba ovšem musí být aktuální a konkrétní.¹³ *„Není jasné, jaké úvahy vedly zákonodárce při koncipování faktorů přiměřenosti, protože je zřejmé, že nebezpečnost pachatele se překrývá s faktorem osoby pachatele a poměrů pachatele. Na druhou stranu nebezpečnost pachatele bude předmětem znaleckého posouzení a samostatné faktory osoby pachatele a poměrů pachatele tak vytvářejí prostor pro soud, aby citlivě posoudil přiměřenost uloženého ochranného opatření.“*¹⁴

¹¹ KRÁL, Vladimír. In FREMR, Robert, DRAŠTÍK, Antonín a kol. (ed). *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 299-300.

¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné.* 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 416.

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1094/2012

¹⁴ MATIAŠKO, Maroš. Ochranné léčení v novém trestním zákoníku: ke třem vybraným otázkám. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 9, č. 10, str. 90-94.

Zásada je navíc doplněna požadavkem úměrnosti újmy, která byla uložením ochranného opatření způsobena a nesmí být větší, než je nezbytné k dosažení účelu, kvůli kterému bylo ochranné opatření uloženo. Jedná se požadavek proporcionality mezi výše zmíněným.

Důležitým bodem je ukládání ochranných opatření buď samostatně, nebo vedle trestu. Zákon umožňuje obě dvě varianty. Samostatně lze ochranné opatření uložit buď jako jediný možný prostředek ochrany společnosti, nebo místo trestu (místo trestního opatření u mladistvých) při upuštění od potrestání. Ochranné opatření zákon umožňuje uložit i vedle trestu. Možnosti tohoto uložení jsou však částečně omezeny určitými hranicemi. V případě uložení trestu obdobné povahy může být zároveň ochranné opatření uloženo jen pokud by samo o sobě nepostačovalo k naplnění účelu. Omezení kumulace se vztahuje zejména na nepodmíněný trest odnětí svobody s ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí. Takto pospolu by obě sankce měly být uloženy pouze v případě, že účelu nelze dosáhnout jiným způsobem. Jinak se bude aplikovat zásada subsidiarity přísnější sankce. Bylo by nutno upustit od potrestání za současného uložení právě ochranného léčení či zabezpečovací detence.¹⁵

Mohou být uložena i dvě a více ochranná opatření vedle sebe. To se nevztahuje na současné uložení ochranného léčení a zabezpečovací detence, které zákon vylučuje. Důvodem je především obdobnost účinků na pachatele, přestože se jich dosahuje odlišnými prostředky. Pro to, aby mohlo být uloženo více opatření vedle sebe, musí být splněny zákonné podmínky nutné pro uložení každého z nich. Pokud opatření nelze vykonávat souběžně, pak bude pořadí jejich výkonu stanoveno soudem. Může se jednat například o nařízení výkonu ochranného léčení sexuologického a protialkoholního zároveň.

2.4 Druhy ochranných opatření

Dle § 98 TZ lze obecně uložit následující ochranná opatření: ochranné léčení, zabezpečovací detenci, zabránění věci, zabránění části majetku.

Všechna tato ochranná opatření jsou upravena a ukládají se podle TZ. Posledním ochranným opatřením, které však není předmětem této práce je ochranná výchova, jež je upravena a ukládána podle ZSVM. Lze ji uložit pouze mladistvému či osobě mladší patnácti let, nikoliv osobě zletilé. To ovšem neznamená, že ostatní ochranná opatření neupravená v ZSVM se neuplatní i na mládež obecně. Mládeži lze tato ochranná opatření neupravená ZSVM též uložit, což vyplývá z jak § 21 odst. 2 ZSVM, tak z § 1 odst. 3 ZSVM, dle kterého se bude postupovat podle obecných právních předpisů v případě, že ZSVM (jako zákon speciální) nestanoví jinak.

¹⁵ JELÍNEK, Jirí a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017.* Praha: Leges, 2017. s. 90.

3 Ochranné léčení

Ochranné léčení je ochranné opatření upravené v § 99 T'Z, které spočívá v „uložení povinnosti pachateli trestného činu nebo činu jinak trestného podrobit se terapeutickému, léčebnému působení, jehož účelem je, aby pobyt pachatele na svobodě nebyl pro společnost nebezpečný a snížila se pravděpodobnost, že bude dále páchat trestnou činnost.“¹⁶ Toto ochranné opatření má poskytovat ochranu před nebezpečnými osobami, které trpí duševní poruchou, nebo osobami závislými na návykových látkách. Ačkoliv v sobě jeho uložení obsahuje i složku represivní, zejména ve formě omezení nebo zbavení osobní svobody, jeho hlavním účelem je preventivně působit na pachatele a umožnit mu návrat do společnosti bez dalšího možného rizika páchání trestné činnosti, a tím i zároveň ochránit společnost jako celek.¹⁷

3.1 Ukládání ochranného léčení

Ochranné léčení lze uložit obligatorně dle § 99 odst. 1, tak i fakultativně dle § 99 odst. 2.

3.1.1 Obligatorní ukládání ochranného léčení

Soud uloží obligatorně ochranné léčení v případě uvedeném v § 40 odst. 2 a § 47 odst.1. V obou těchto zákonných ustanovení, kde soud ochranné léčení uloží obligatorně, musí být pachatel v době spáchání trestného činu zmenšeně přičetný. V prvním případě se jedná o situaci, kdy byl pachatel v době spáchání činu zmenšeně přičetný, pokud si tento stav nepřivodil ani z nedbalosti vlivem návykové látky. Pokud má soud za to, že vzhledem k pachatelovu zdravotnímu stavu by uložením ochranného léčení bylo jeho nápravy dosaženo i uložením trestu kratšího trvání, sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby a uloží zároveň ochranné léčení. Ochranné léčení zde doplňuje zkrácený trest.

Druhým příkladem, kdy soud uloží obligatorně ochranné léčení je situace v § 47 odst. 1, § 99 odst. 1, kdy pachatel spáchal čin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou (který si nepřivodil ani z nedbalosti vlivem návykové látky) a soud dospěje k závěru, že lze upustit od potrestání, neboť ochranné léčení zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest. Všechny podmínky musí být opět splněny kumulativně.

Třetím a posledním příkladem obligatorního uložení ochranného léčení je případ, kdy pachatel byl v době spáchání činu nepřičetný a jeho pobyt na svobodě je zároveň nebezpečný. Samotná nepřičetnost k uložení ochranného léčení nepostačuje. K nebezpečnosti ponechání pachatele na svobodě se vyjadřovala řada soudů ve svých rozhodnutích. Nebezpečnost pobytu pachatele na svobodě se vždy posuzuje ke stavu v době rozhodování soudu, nikoliv v době

¹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 465.

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. K úpravě ochranného léčení v trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 4, s. 99 – 106.

spáchání činu, jak je tomu u zjišťování nepřičetnosti a zmenšené přičetnosti. Stěžejním rozhodnutím bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu, který judikoval, že „*nebezpečnost pobytu pachatele činu jinak trestného na svobodě není možno totiž vyvozovat pouze z jednání, které vykazuje v daném případě jinak znaky trestného činu. Pro závěr o pravděpodobnosti možného opakování jednání jinak trestného musí být zjišťován též stupeň duševní poruchy pachatele, popř. jeho dosavadní recidivní projevy, které mohou vytvářet stav nebezpečí pro společnost při ponechání takového pachatele na svobodě (např. u verbálních útoků ojedinělé jednání nepřičetného pachatele nelze zpravidla považovat za postačující podklad pro závěr o nebezpečnosti jeho pobytu na svobodě*“¹⁸

3.1.2 Fakultativní ukládání ochranného léčení

Fakultativně může soud uložit ochranné léčení ve dvou případech. Prvním je, když pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Může se tedy jednat jak o případy, kdy je pachatel zmenšeně přičetný, tak i o případy, kdy pachatel trpí duševní poruchou, ale je přičetný. Stav vyvolaný duševní poruchou nemusí dosahovat intenzity zmenšené přičetnosti.¹⁹ V ustanovení není výslovně stanoveno, že si pachatel tento stav nesmí přivodit návykovou látkou. Bude tedy záležet pouze na uvážení soudu, zda tuto možnost uložení ochranného léčení využije i v případě, že si ji pachatel vlivem návykové látky přivodil zaviněně. Pachateli je zároveň uložen trest, aniž by byl snížen pod dolní hranici trestní sazby, jak je tomu u případu dle § 40 odst. 2.

Druhou možností uložení je uložení ochranného léčení pachatelů, který zneužívá návykovou látku, a spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím užíváním. Tato možnost přichází v úvahu pouze tehdy, kdy zde není podstatný důvod domnívat se nemožnosti dosažení účelu. Že by účelu nebylo dosaženo se považuje za zřejmé „*zvláště v případech, kdy si pachatel neuvědomuje potřebu léčení, nemá zájem na jeho kladném výsledku a vzhledem k jeho osobě je zřejmé, že ke změně jeho odmítavého postoje nemůže dojít ani v průběhu léčení.*“²⁰ O zneužívání návykové látky se jedná, pokud je zneužívání dlouhodobějšího či trvalého rázu. Ojedinělá opilost či rekreační užívání drog párkrát do roka není pro uložení ochranného léčení dostačující. Komplikované případy se týkají zejména alkoholiků, kde musí být prokázán chorobný návyk zneužívání. K posouzení stadia vývoje a stavu alkoholismu je vždy nutné přizvat lékaře – alkoholologa, nebo požadovat vyjádření od ústavu, ve kterém probíhá protialkoholní léčba. O spáchání trestného činu v souvislosti se zneužíváním návykové látky se bude jednat například tehdy, kdy si pachatel obstarává prostředky k nákupu

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 3 Tz 1/2015

¹⁹ FREMR, Robert, DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 697.

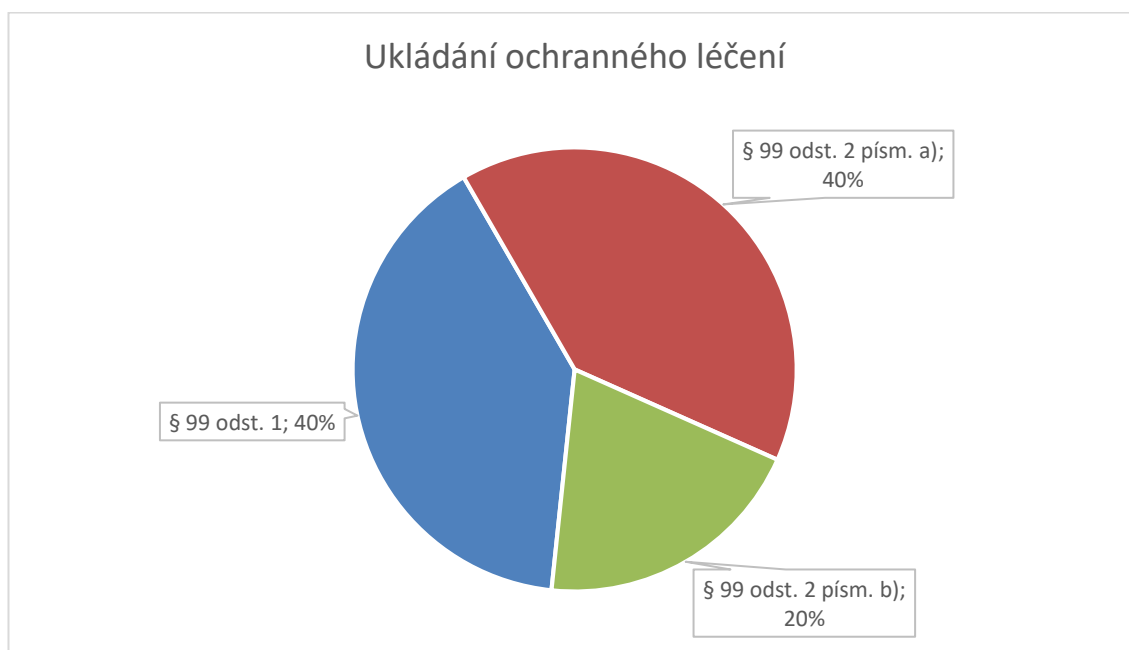
²⁰ SOLNAR, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva.* 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. s. 246.

návykových látek krádežemi.²¹ V případě, že témuž pachateli bylo již v minulosti ochranné léčení uloženo a bylo neúspěšné, nelze takto ochranné léčení uložit.²²

Vyobrazený graf znázorňuje poměr jednotlivých zákonných ustanovení, na základě kterých je ochranné léčení ukládáno. Celý graf byl sestaven z dvaceti soudních rozhodnutí, v nichž se ukládalo právě ochranné léčení. Ochranné léčení uložené obligatorně dle § 99 odst. 1 čili pachatelům nepřičetným, jejichž pobyt na svobodě je pro společnost nebezpečný, bylo uloženo ve stejném počtu jako fakultativní ochranné léčení ukládané dle § 99 odst. 2 písm. a) čili pachatelům trpícím duševní poruchou, jejichž pobyt na svobodě je nebezpečný. V obou případech bylo ochranné léčení uloženo osmkrát.

Co se týče ochranného léčení ukládaného dle § 99 odst. 1, tak ve všech osmi případech se jednalo o nepřičetné pachatele, jejichž pobyt na svobodě je nebezpečný. Ani v jednom z těchto osmi případů jsem se nesetkala s rozhodnutím, ve kterém by ochranné léčení bylo uloženo na základě § 40 odst. 2 či § 47 odst. 1 čili pachatelům zmenšeně přičetným.

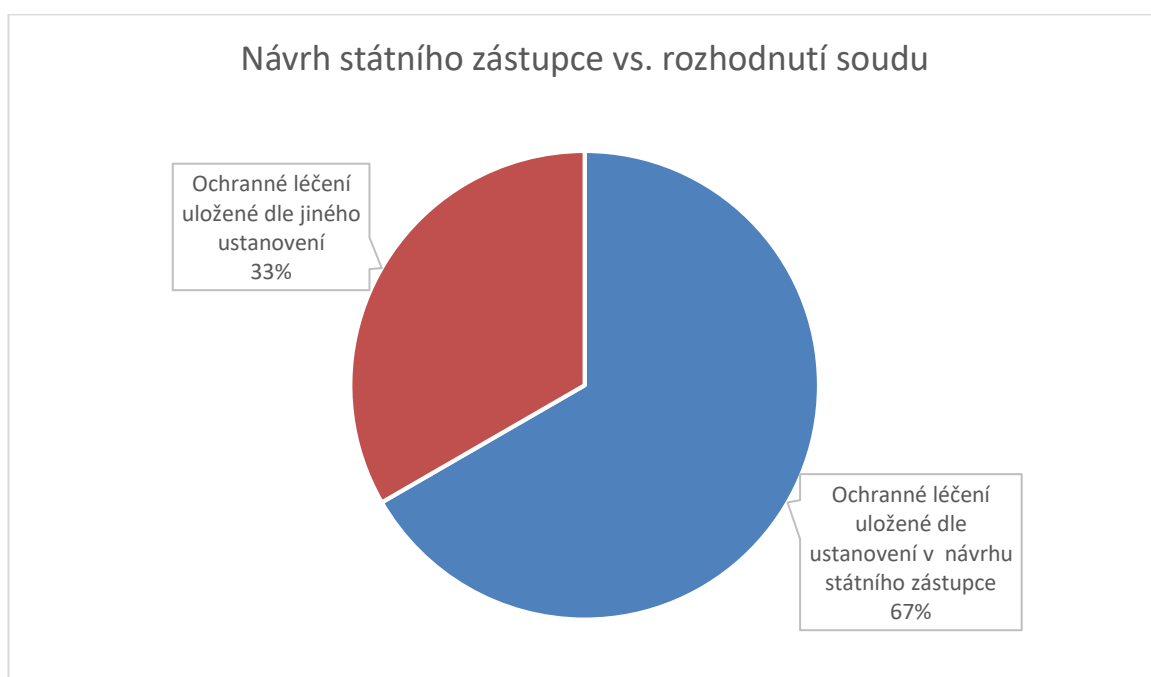
Nejméně jsem se setkala s rozhodnutími, ve kterých bylo ochranné léčení uloženo fakultativně na základě § 99 odst. 2 písm. b) čili pachatelům zneužívajícím návykovou látku. Jednalo se pouze o čtyři soudní rozhodnutí z dvaceti. V těchto případech se jednalo o dlouhodobě závislé na určité návykové látce a skutkový stav spáchaného činu ve spojení s pachatelovou osobou to vysoce odůvodňoval.

²¹ ŠÁMAL, Pavel. K úpravě ochranného léčení v trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 4, s. 99-100.

²² FREMR, Robert, DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 697.

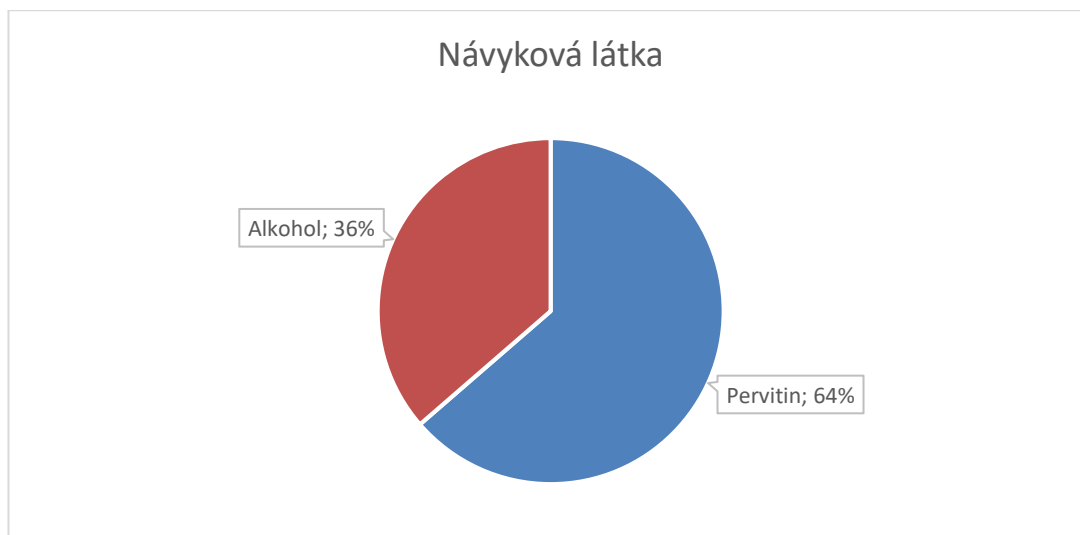
V souvislosti se zjišťováním četnosti ukládání ochranného léčení podle jednotlivých ustanovení vyvstala otázka, zda soud vždy uloží ochranné léčení podle ustanovení, které navrhne v návrhu na uložení ochranného opatření státní zástupce nebo zda se od návrhu odchýlí a ochranné léčení uloží dle jiného ustanovení, než které tento státní zástupce navrhl. U patnácti případů z dvaceti jsem měla k dispozici i návrhy státních zástupců na uložení ochranného léčení. V celkem v deseti případech soud ochranné léčení uložil podle ustanovení, které navrhl státní zástupce. Ve zbylých pěti se od navrhovaného ustanovení odchýlil (státní zástupce např. navrhoval uložení ochranného léčení obligatorně dle § 99 odst. 1, ale soud uložil ochranné léčení fakultativně dle § 99 odst. 2 písm. a)).

Další vyobrazený graf znázorňuje nejčastější návykovou látku, kterou pachatelé s uloženým ochranným léčením zneužívali. V grafu nejsou zakomponovány pouze případy uložení ochranného léčení dle § 99 odst. 2 písm. b), ale i všechna ostatní soudní rozhodnutí, v nichž byla návyková látka zneužívána, avšak nebyla hlavním důvodem pro uložení ochranného léčení (v některých případech byla například důvodem pro vznik duševní poruchy na základě které bylo uloženo ochranné léčení psychiatrické).

Z celkového počtu dvaceti soudních rozhodnutí byla návyková látka zneužívána v jedenácti případech (pouze zneužívána, byť i neměla vliv na uložení ochranného léčení). Nejčastěji se jednalo o pervitin, byl zneužíván v sedmi případech. Druhým nejčastějším byl alkohol. Jednalo se o čtyři případy. S žádnou jinou návykovou látkou jsem se v rozhodnutích nesešla. V některých případech šlo dokonce o situace, kdy pachatel zneužíval pervitin a alkohol zároveň. Šlo o tři případy

z jedenácti. V marginálním vzorku případů byla také spolu s pervitinem či alkoholem zneužívána marihuana, nicméně té nebyl při ukládání ochranného léčení ani v odůvodnění soudního rozhodnutí kladen větší důraz.

3.2 Formy ochranného léčení

Ochranné léčení lze uložit buď ve formě ambulantní nebo ústavní. Forma je zvolena vzhledem k povaze nemoci a léčebným možnostem.²³ Při rozhodování o dané formě je podstatný zejména znalecký posudek (eventuálně odborné vyjádření) týkající se duševního stavu a povahy nemoci obviněného, nicméně stále je třeba mít na paměti, že znalci nejenže nepřísluší rozhodovat o otázkách právních, ale že „znalecký posudek nemá v řízení privilegované postavení, jde o důkaz jako každý jiný a platí pro něj všechny obvyklé zásady dokazování, zejména zásada volného hodnocení důkazů“²⁴, tudíž konečné rozhodnutí bude vždy záležet na úvaze daného soudu. Kromě znaleckých posudků se dále může vycházet například ze zpráv ošetřujícího lékaře či z dosavadního způsobu života (existence rodinného zázemí, pracovní fixace).²⁵

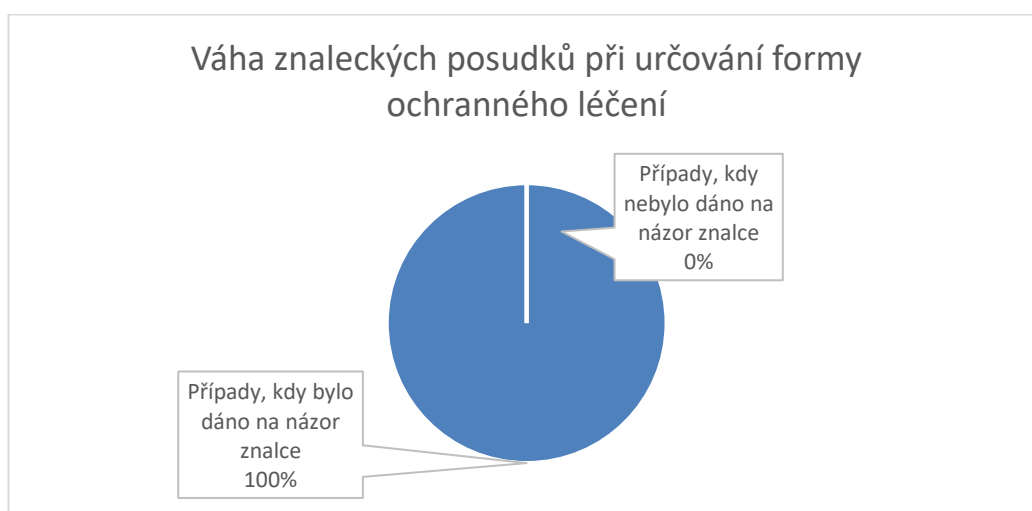
Následující graf znázorňuje, jak se v rozhodnutích použitých v této práci soud při volbě formy ochranného léčení odchyloval od formy, která byla doporučena znaleckým posudkem. Ve všech dvaceti soudních rozhodnutích bylo vždy ochranné léčení uloženo v té formě, kterou doporučil znalec. Je zde tedy velmi silně zdůrazněna váha a důležitost, kterou soudy znaleckým posudkům přikládají. Osobně to považuji za správné.

²³ ŠÁMAL, Pavel. K úpravě ochranného léčení v trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 4, s. 101.

²⁴ JELÍNEK, Jirí a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017*. Praha: Leges, 2017. s. 779 – 780.

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2015, sp. zn. 8 Tdo 394/2015

Důvodem bude především důvěra v odborný úsudek a profesní kvalifikaci znalců, kteří jsou danou situací schopni odborněji a ve většině případů i správně posoudit. Přeci jen soudci nejsou v oblasti zdravotnictví kvalifikovaně vzděláni, nedokáží tak odborně posoudit stupeň závislosti na návykových látkách či závažnost duševní poruchy. Tudíž by se mohlo stát, že pokud by se názor soudce odchýlil od názoru znalce, mohlo by takové rozhodnutí mít nedozírné následky jak ve vztahu k ochraně společnosti, tak i k osobě, které se ochranné léčení ukládá. Pokud by například znalec navrhl ústavní formu ochranného léčení vzhledem k nebezpečnosti pachatele pro společnost a soud by uložil formu ambulantní, nemuselo by se vůbec dosáhnout samotného účelu ochranného opatření, kterým je i ochrana společnosti (pokud by pachatel například spáchal další protiprávní čin, jelikož ambulantní forma by nepostačovala k jeho „ohlídání“). Dá se tedy s nadnesením říci, že co do volby formy ochranného léčení se jedná o společné rozhodnutí znalce a soudce, kdy znalec formu nejdříve navrhne ve znaleckém posudku a soudce tuto formu poté reflektuje v soudním rozhodnutí.

Soud musí brát zřetel na to, že obě dvě formy ochranného léčení jsou k sobě v poměru subsidiarity. Při ústavním ochranném léčení dochází k omezení osobní svobody jakožto základního lidského práva. Má být tedy nařízeno pouze tehdy, kdy neexistuje jiná eventualita, která by omezila konkrétní obavu, pro kterou může být nařízeno.²⁶ Zvolenou formu stanoví soud ve výroku rozhodnutí. Pokud je ve výrokové části rozhodnutí obsaženo odkázání pouze na § 99 odst. 1 nebo 2 a absentuje zde odůvodnění formy ochranného léčení ve formě připojení § 99 odst. 4, jedná se o formální pochybení a zároveň důvod pro zrušení původního rozhodnutí soudem vyšší instance s možností využití práva rozhodnout sám ve věci dle § 149 odst. 1 písm. a) TŘ.²⁷ V takovém případě

²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. I ÚS 3654/10

²⁷ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 4. 3. 2016, sp. zn. 31 To 82/2016-47

dojde pouze k přidání § 99 odst. 4 do výroku rozhodnutí (za podmínky, že u skutkových závěrů nedošlo k pochybení).

Konkrétní úprava ochranného léčení je upravena zákonem č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotnických službách v § 83 až v § 89. Dle tohoto zákona se ochranné léčení vykonává na základě pravomocného rozhodnutí soudu o uložení ochranného léčení, a to buď formou ústavně lůžkové péče nebo jako ambulantní vykonávání formou specializované ambulantní péče. Též ho lze vykonávat během výkonu trestu odnětí svobody ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby, a to buď formou jednodenní péče, nebo dlouhodobější ambulantní péče. Částečnou úpravu ochranného léčení v zákoně o specifických zdravotnických službách nevidím jako úplně vhodně zvolenou. Vzhledem k tomu, že zabezpečovací detence jako další druh ochranného opatření má úpravu ve vlastním zákonu o výkonu zabezpečovací detence, viděla bych jako vhodné řešení samostatný zákon o výkonu ochranného léčení, kde by byl celý výkon specifičtěji upraven. Ve zmíněném zákonu nejsou například upravena práva týkající se duchovních služeb nebo uspokojování kulturních potřeb. V zákoně je sice uvedeno, že poskytovatel zajišťující ochranné léčení je povinen zajistit, aby byl pacient seznámen se svými právy a dále i s vnitřními předpisy zařízení, pokud úprava těchto práv absentuje v zákoně a je upravena právě vnitřním předpisem, není to ideální stav. V zákoně o specifických zdravotnických službách je ochrannému léčení věnováno pouze pár ustanovení, což vzhledem k tomu, že i u ochranného léčení dochází (stejně jako u zabezpečovací detence) k značnému omezení osobní svobody, nepovažuji za dostatečné.

3.2.1 Ambulantní ochranné léčení

Ambulantní ochranné léčení spočívá v ponechání léčené osoby na svobodě. Podrobování se léčebnému režimu se uskutečňuje pravidelným docházením do zdravotnického zařízení, kde se léčená osoba podrobuje režimu ve formě ambulantní péče. Může se jednat například o docházení na individuální či skupinovou psychoterapii nebo o docházení k podávání léků. Tato forma je základní formou léčení a bude uložena ve všech případech ochranného léčení, pokud postačí k odstranění nebo snížení nebezpečí, které od léčené osoby hrozí.²⁸ Ambulantní forma ochranného léčení přichází do úvahy zejména u těch osob, u nichž vzhledem k povaze choroby a léčebným možnostem lze očekávat, že účel léčení bude splněn i při pobytu léčené osoby na svobodě. To je zejména v případech, kdy je nebezpečí, které u léčené osoby hrozí, odstraněno nebo alespoň zásadním způsobem omezeno i touto ambulantní formou. Pokud by tyto podmínky splněny nebyly, bylo by nutné přistoupit k ústavní formě ochranného léčení.²⁹

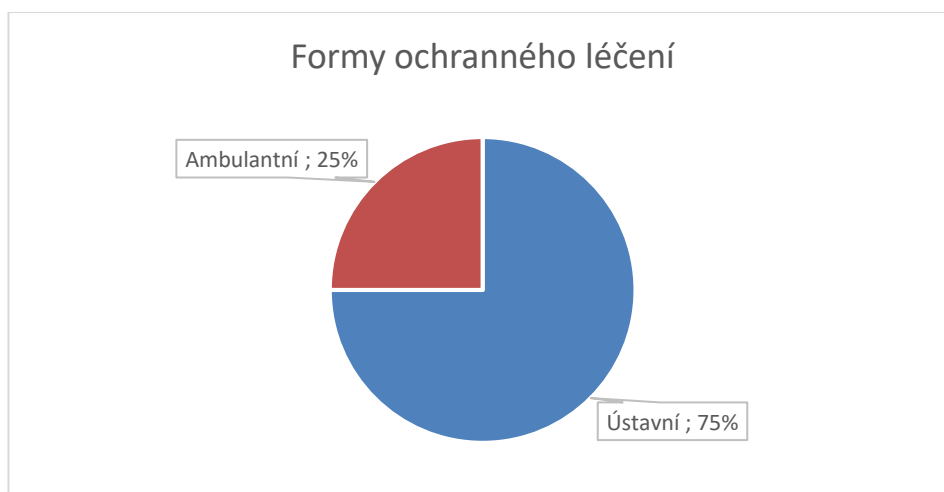
²⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I.: §1 – 139 Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1164.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2015, sp. zn. 8 Tdo 394/2015

3.2.2 Ústavní ochranné léčení

Ústavní ochranné léčení spočívá v umístění osoby do zdravotnického zařízení, obvykle psychiatrické léčebny nebo do jiného zdravotnického zařízení. V nemocnici obvykle ústavní forma ochranného léčení probíhá na specializovaném oddělení pro výkon ochranných léčeb. Základ léčby spočívá v podávání medikamentů, dále účasti na doprovodných aktivitách, kterými jsou například psychoterapie, pohovory s psychologem či psychiatry, skupinové psychoterapie. Důležitým bodem je dále edukace v oblasti pochopení vlastní choroby, a především její uvědomění si. V případě zlepšování stavu se povolují vycházky či propustky, kterými se ověřuje, zda je dotčený schopen zvládnout pobyt mimo zdravotnické zařízení bez větších problémů a především zda je zde stále trvající riziko existence nebezpečí pro společnost.³⁰ Pokud je zároveň uložen i trest odnětí svobody, je místem výkonu ústavního ochranného léčení zdravotnické oddělení příslušné věznice.³¹ Výkon ochranného léčení nařídí předseda senátu tomu zdravotnickému zařízení, v němž má být ochranné léčení vykonáno.

Následující graf znázorňuje četnost ukládání jednotlivých forem ochranného léčení. Jedná se o formy, které byly uloženy jako původní, tzn. později mohlo dojít k jejich změně. V pěti případech bylo ochranné léčení uloženo jako ambulantní a ve zbylých patnácti jako ústavní. Tento poměr forem i logicky odpovídá grafu prvním, ve kterém bylo znázorněno ukládání ochranných opatření podle jednotlivých zákonných ustanovení, kdy se jako nejčastější ukázalo ukládání ochranného opatření nepřičetným pachatelům společnosti nebezpečným a pachatelům trpícím duševní poruchou společnosti nebezpečným. U těchto pachatelů je díky jejich nebezpečnosti vhodnější uložit ústavní formu ochranného léčení, při které bude i ochrana společnosti vyšší. Ambulantní forma byla naopak uložena především v případech fakultativního uložení dle § 99 odst. 2 písm. b) pachatelům zneužívajícím návykovou látku.

³⁰ Usnesení Okresního soudu v České Lípě ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 32 Nt 5602/2015

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I.: §1 – 139 Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1164.

3.2.3 Změny forem ochranného léčení

Dle § 99 odst. 5 může soud dodatečně změnit ústavní léčení na ambulantní a naopak. Zdravotnické zařízení, ve kterém je osoba umístěna, podává pravidelně zprávy o jejím aktuálním stavu a vývoji léčby. Zákon výslovně nestanovuje časový interval, ve kterém může ke změně formy dojít, hlavním faktorem při rozhodování bude tedy zdravotní stav pacienta a aktuální potřeba změny formy.

Pacientovi, kterému byla původně uložena ústavní forma ochranného léčení, může být na návrh zdravotnického zařízení, ve kterém je umístěn, změněna forma na ambulantní při dosahování úspěšných výsledků léčby. Například původně emočně nestabilní, impulzivní a neukázněný pacient se v průběhu léčby zlepšil natolik, že je lékařem diagnostikován jako neagresivní, nekonfliktní, bezproblémově se readaptuje do společnosti, snaží se spolupracovat, v případě protitoxikomanického či protialkoholního léčení neporušuje abstinenci, či komunikuje s Probační a mediační službou. Důležitým faktorem je také vytvoření si náhledu na situaci a uvědomění si vlastního problému, jelikož jedním z nejčastějších projevů duševní poruchy je popírání její existence a její neuvědomování si. Uvědomění si nutnosti řešení problému a využití odborné pomoci je dobrým znakem na cestě k vyléčení. Dosažení těchto výsledků obvykle neznačí to, že by se v léčbě nemělo dále pokračovat, nýbrž obvykle to, že účelu sice nebylo dosaženo úplně, nicméně pokud by mělo dojít k setrvání pacienta ve zdravotnickém zařízení v ústavní formě, nebude možno dosáhnout výsledků lepších, než jaké aktuálně jsou. Dojde k jakési stagnaci. Proto je v těchto případech vhodná změna z formy ústavní na formu ambulantní, při které se pacient bude moci vrátit do běžného života a dosahovat tak dalšího zlepšování svého zdravotního stavu, ke kterému by již v ústavní formě dojít nemohlo.³²

Naopak důvody ke změně z ambulantní formy na ústavní jsou opačné. Může se jednat o situaci, ve které bude původně ústavně léčený pacient propuštěn do ambulantní formy na základě dobrých léčebných výsledků. Takovýto pacient nemusí dodržovat léčebný ambulantní režim, který mu byl nastaven. Nedostavuje se pravidelně na ambulanci, nebere předepsané léky, přestal abstinovat, nespolupracuje s Probační a mediační službou a obvykle se také dopouští téže trestné činnosti jako před uložením ochranného léčení. Může se také jednat o pacienta, kterému byla nejprve uložena ambulantní forma ochranného léčení, která se ale časem ukázala buď jako nedostačující, nebo pacient vůbec nedodržel režim v ní stanovený.

³² Usnesení Okresního soudu v České Lípě ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 32 Nt 5602/2015

3.2.4 Změna ochranného léčení na zabezpečovací detenci

Dle § 99 odst. 5 TZ je umožněna nejen změna forem ochranného léčení, ale i změna ochranného léčení na zabezpečovací detenci, pokud jsou splněny podmínky pro její uložení stanovené v § 100 odst. 1 nebo 2. Bez podmínek § 100 odst. 1 nebo 2 může soud změnit ústavní ochranné léčení na zabezpečovací detenci, jestliže uložené a vykonávané ochranné léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti, zejména v případě, že pachatel utekl ze zdravotnického zařízení, užil násilí vůči zaměstnancům zdravotnického zařízení nebo jiným osobám ve výkonu ochranného léčení nebo opakovaně odmítl vyšetřovací nebo léčebné výkony či jinak projevil negativní postoj k ochrannému léčení.

Kazuistika - příklad z praxe

Pacientovi bylo uloženo ústavní ochranné léčení psychiatrické a sexuologické za zneužití nezletilé osoby. Pacient projevoval dlouhodobou neochotu se léčit, nespolupracoval a měl nulový náhled na celou situaci. Byl umístěn na uzavřeném oddělení, kde ovšem neprobíhala cílená sexuologická léčba, proto měl být přemístěn na oddělení otevřené, proces tohoto přemístování trvá obvykle v rozmezí šesti týdnů. Pacient odmítal toto přemístění, vyhrožoval sebepoškozením. Když zjistil, že mu hrozí přemístění do zabezpečovací detence, souhlasil s přesunem na otevřené oddělení. Zde vydržel pouhé tři dny. Bylo zjištěno, že při pobytu zde došlo k selhání v podobě kontaktu s malým dítětem spolupacienta při návštěvách. I na uzavřeném oddělení dále aktivně odmítal jakoukoliv léčbu, zaměstnance léčebny slovně i písemně vulgárně a sexuálně napadal, ohrožoval ostatní pacienty v ochranném léčení (plival po okolí sliny a krev i když věděl, že je nakažen hepatitidou C). Ošetřující lékař stanovil, že pokud se pacient nepodrobí sexuologickému léčení, nebude jeho propuštění do společnosti možné. Soudní znalec shledal přemístění do detenčního zařízení jako žádoucí.³³

3.2.5 Změna ochranného léčení uloženého za činy spáchané před 1.1.2009

V praxi se také objevily spory o to, zda je možné změnit ochranné léčení uložené za činy spáchané před 1. lednem 2009 (čili před nabytím účinnosti zákona o výkonu zabezpečovací detence) na zabezpečovací detenci. Hlavním argumentem pro odpůrce této možnosti je zejména přechodné ustanovení § 62 ZVZD: „*Výkon doposud nevykonaného ochranného léčení, které bylo uloženo před nabytím účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle dosavadních právních předpisů.*“ Znamenalo by to tedy nepřípustné retroaktivní uplatnění nové právní úpravy v neprospěch pachatele. Dle názoru odpůrců přeměny je dopad tohoto ustanovení absolutní.³⁴ I Evropský soud pro lidská práva

³³ Usnesení Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 7. 4. 2016, sp. zn.1 Nt 1769/2015/56

³⁴ VONDRUŠKA, František, RŮŽIČKA, Miroslav, VAGAL, Milan. Je možná změna ochranného léčení, s jehož výkonem bylo započato před 1. lednem 2009, v zabezpečovací detenci? *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 9, s. 19-20.

judikoval, že není možné bez dalšího dojít k závěru, že zabezpečovací detence není trestní sankcí, na kterou se vztahuje absolutní zákaz retroaktivní aplikace v neprospěch pachatele. (M. proti Německu z 17. 12. 2009). Naopak příznivci možnosti změny ochranného léčení uloženého před 1. lednem 2009 argumentují ustanovením § 3 odst. 2 TZ který stanoví, že „o ochranném opatření se rozhodne vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje.“ Tento názor je v současné době převažující. V praxi se již objevily případy, kdy bylo pozitivně rozhodnuto o změně ochranného léčení na zabezpečovací detenci.³⁵ Dalším používaným argumentem této skupiny příznivců je též směřování institutu zabezpečovací detence do oblasti zdravotnické, která má směřovat k léčbě pachatele, tudíž je spíše v jeho prospěch než neprospěch. Osobně se především z tohoto důvodu přikláním k příznivcům možnosti této změny.

3.3 Druhy ochranného léčení

Druh ochranného léčení je stanoven v závislosti na povaze pachateli nemoci a jejím zjištěném stavu/stadiu. České trestní právo nemá kodifikovány různé druhy ochranného léčení. Nejčastějšími druhy ochranného léčení jsou léčení psychiatrické, protitoxikomanické, protialkoholní a sexuologické.

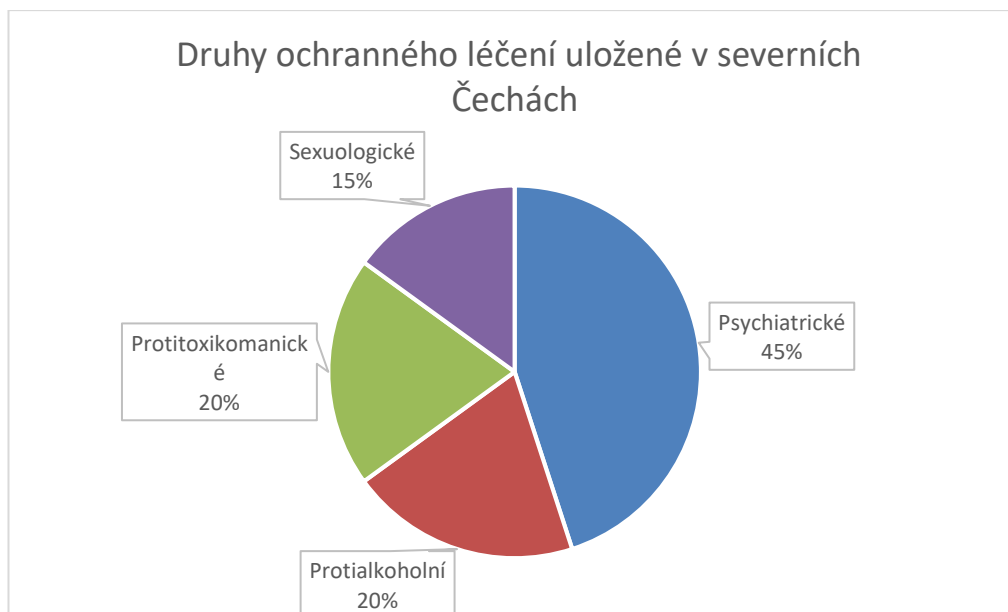
Pokud jsou splněny podmínky pro uložení více druhů ochranného léčení (např. psychiatrického s protitoxikomanickým), uloží soud oba dva tyto druhy. Jedná se o tzv. kombinované ochranné léčení. V případě, že ve zdravotnickém zařízení budou podmínky pro výkon obou druhů ochranného léčení, budou se vykonávat současně. Možnost současného výkonu vícero druhů ochranného léčení zhodnotí znalec ve znaleckém posudku, případně stanoví pořadí, v jakém se mají vykonat.³⁶

Následující graf znázorňuje četnost druhů ochranného léčení, které byly v použitých soudních rozhodnutích ukládány. Nejčastěji bylo ukládáno ochranné léčení psychiatrické, které bylo uloženo v devíti případech z dvaceti. Protitoxikomanické a protialkoholní ochranné léčení bylo uloženo po čtyřech případech. Nejméně ukládáno bylo léčení sexuologické, uloženo bylo ve třech případech. V roce 2016 bylo v severních Čechách uloženo celkem 32 protitoxikomanických léčeb, 27 protialkoholních, 25 psychiatrických a 22 sexuologických.³⁷

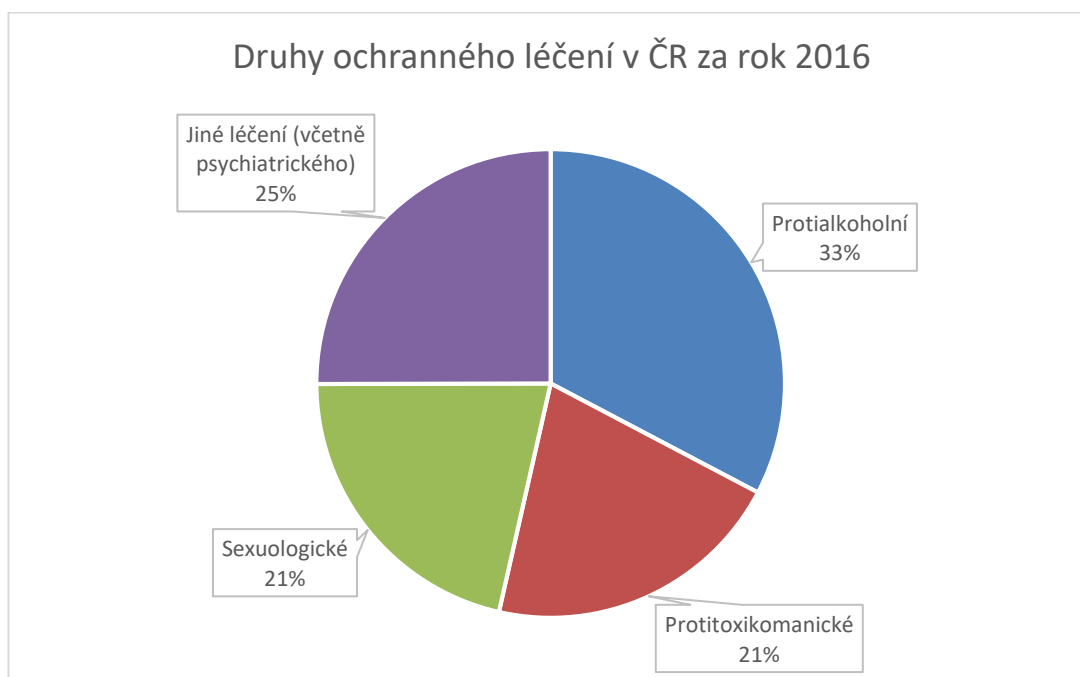
³⁵ ŠKVAIN, Petr. In KALVODOVÁ, Věra a kol. (ed). *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 152-153.

³⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I.: §1 – 139 Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1160.

³⁷ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Statistická ročenka kriminality 2017*. [online]. [cit. 2. 3. 2018]. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.

Pro srovnání přikládám graf četnosti druhů uložených ochranných opatření v celé České republice za rok 2016. Nejčastěji ukládaným druhem bylo léčení protialkoholní, které bylo uloženo v 226 případech. Jako druhé nejčastější je ve statistické ročence kriminality za rok 2016 označeno „ostatní léčení“, kterým bude především léčení psychiatrické, které nemá vlastní statistiku, uloženo bylo ve 173 případech. Sexuologické ochranné léčení bylo uloženo ve 148 případech a protitoxikomanické ve 144 případech.³⁸

³⁸ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Statistická ročenka kriminality 2017*. [online]. [cit. 2. 3. 2018]. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.

„Slovo „sexuologický“ se v trestním zákoníku ani v trestním řádu nevyskytuje (jde jen o učebnicové rozdělení a rozdělení v příloze jednacích řádů soudů). Trestní zákoník je formulován obecně, aby ochranné léčení mohlo být uloženo v případě jakékoli duševní poruchy (kam patří i sexuální deviace).“³⁹ K 1.1. 2017 bylo v ochranném ústavním léčení sexuologickém umístěno 178 osob, z toho polovina trpěla pedofilií. Druhou polovinu pacientů zde tvořili tzv. „patologičtí sexuální agresori“. Jedná se o české specifikum, které není v žádné oficiální klasifikaci poruch uvedeno. Dle českých definic se jedná o „sexuální vzrušení a uspokojení, které je u patologické sexuální agresivity dosahováno překonáním odporu napadené anonymní ženy a minimalizací její kooperace.“ Ostatní duševní choroby jsou v tomto druhu léčení spíše výjimečné.⁴⁰

Ochranné léčení protitoxikomanické je určeno pro pachatele, kteří se dopustili trestného činu nebo činu jinak trestného pod vlivem nebo v souvislosti se zneužíváním nealkoholové drogy, jedná se tedy o psychoaktivní látky, které můžeme dělit podle jejich charakteru na opioidy, kanabinoidy, sedativa a hypnotika, kokain, jiná stimulantia (do této kategorie řadíme např. i kofein), halucinogeny, tabák a organická rozpouštědla. Podmínky pro uložení protitoxikomanického ochranného léčení jsou již zmíněny v kapitole 2.1.2 a nejčastěji zneužívaná návyková látka je znázorněna v kapitole 2.1.3.

Podmínky pro uložení protialkoholního ochranného léčení jsou podobné jako u ochranného léčení protitoxikomanického. Musí se jednat o dlouhodobou závislost, a nikoliv jen o občasné požívání alkoholu. Požívání alkoholu je v dnešní společnosti tolerováno na mnohem vyšší úrovni než užívání jiných návykových látek. Speciálně v České republice je tento druh závislosti velmi častý, především z důvodu vysoké konzumace alkoholu a počátku jeho konzumace v útlém věku. Za rok 2016 bylo pod vlivem alkoholu spácháno 11.1 % všech trestných činů či činů jinak trestných.⁴¹ Dojde-li k překročení hranice jeho přiměřeného a neškodného užívání (která je velmi variabilní a u každého jedince může být odlišná) do té míry, že dojde k rozvoji psychóz a delirií, je nutná forma hospitalizace (v našem případě ústavní forma ochranné léčby). Doba léčby závisí hlavně na postoji léčeného k provádění léčby a pohybuje se obvykle v rozmezí 13 týdnů až po několik let.⁴²

Protialkoholní léčení je často ukládáno současně s léčením psychiatrickým, a to především proto, že následkem nadměrného užívání alkoholu je řada psychických poruch, například paranoidní psychózy, při kterých může docházet k páchání trestné činnosti. Mimo rozvoj dlouhodobých psychických poruch může docházet i ke stavům tzv. patologické intoxikace, což je

³⁹ ŠVARC, Jiří. Patologická sexuální agresivita v praxi. *Psychiatrie pro praxi*, 2017. roč. 18, č. 2, str. 82.

⁴⁰ Tamtéž. s. 81.

⁴¹ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Statistická ročenka kriminality 2017*. [online]. [cit. 2. 3. 2018]. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.

⁴² Švandová, Nikola. Typy ochranného léčení. *Zdravotnictví a právo*, Praha: Sagit, roč. 2010, č. 7 – 8, s. 38-39.

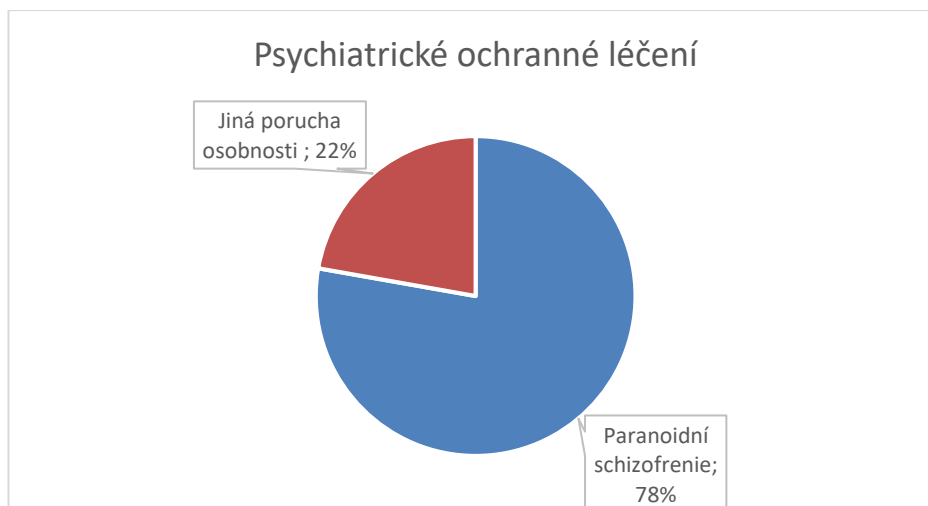
náhlá reakce na požití alkoholu vyznačující se nepochopitelným jednáním a agresivitou, což může být dalším iniciačním bodem pro protiprávní jednání.⁴³ Nebezpečí pro společnost u osob alkoholově závislých spočívá nejčastěji v trestném činu (činu jinak trestném) ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 T'Z. Ten je velmi častou formou trestné činnosti právě na úseku dopravy, kde s ohledem na vykonávanou činnost z jednání takových pachatelů hrozí nezřídka velmi závažné, ne-li fatální následky. Jestliže osoba s hlubokou závislostí na alkoholu, byť jen v jednom případě, sedne za volant motorového vozidla a řídí pod výrazným vlivem alkoholu, je i do budoucna stále potencionální hrozbou pro společnost, neboť může svůj čin kdykoliv zopakovat, a to s daleko závažnějšími následky.⁴⁴

Psychiatrické ochranné léčení je ukládáno pachatelům, kteří v době spáchání trestného činu či činu jinak trestného trpěli nebo stále trpí duševní poruchou. Nejčastější poruchou při uložení ochranného léčení psychiatrického je schizofrenie. Schizofrenii je možné rozdělit do několika druhů, tou nejčastěji se vyskytující při ukládání psychiatrického ochranného léčení je ale schizofrenie paranoidní. Osoba trpící schizofrenií je patologicky podezřívavá a vztahovačná. Trpí bludy a pocitem ohrožení ze strany nadpřirozených bytostí (např. mimozemšťanů) ale i rodinných příslušníků, sousedů nebo spolupracovníků. Vzniká pak nebezpečí, že by tato osoba mohla napadnout své okolí právě z důvodu, aby se – v rámci své privátní logiky – bránila hrozícímu nebezpečí.⁴⁵ U těchto lidí pak vzniká riziko páchaní protiprávních činů zaměřených především na život a zdraví člověka. Nemusí tomu ale být vždy pouze tak. Ve výzkumu jsem se setkala s případem, kdy pachatel kradl v obchodním domě kávu, čokolády a jiné sladkosti. Po zadržení ochrankou obchodního domu tvrdil, že krást nechtěl, ale že ho k tomu donutili mimozemšťané, jejichž hlasy mu našeptávaly, aby kradl zmíněné potraviny. Sluchové halucinace zejména v podobě našeptávajících hlasů, které přikazují, zakazují či komentují chování nemocného jsou dalším typickým projevem paranoidní schizofrenie. Může tedy docházet například i k páchaní drobnější majetkové trestné činnosti v podobě krádeží. V marginálním počtu případů se dále objevila disociaální porucha osobnosti, která se typicky projevuje uspokojováním vlastních potřeb bez ohledu na ostatní či nezájmem o city druhých a porucha emoční nestabilní, která se projevuje nesnášenlivým chováním, explozivitou a agresivitou.

⁴³ RABOCH, Jiří. *Psychiatrie*. Praha: Triton, 2012. s. 61-62.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2015, sp. zn. 8 Tdo 394/2015

⁴⁵ OREL, Miroslav. *Psychopatologie – nauka o nemocích duše*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016, s. 334-335.

3.4 Výkon ochranného léčení a výkon trestu

Již v úvodních kapitolách bylo předestřeno, že ochranná opatření lze uložit buď samostatně, nebo vedle trestu. Pokud má být uložen vedle ochranného léčení trest, který je svou podstatou podobný ochrannému léčení, musí se jednat o situaci, kdy samo ochranné léčení nebude postačovat k naplnění účelu (§97 odst. 2). Trest lze vedle ochranného léčení uložit jak pachatelům přičetným, tak i pachatelům zmenšeně přičetným. Takto pospolu by obě obdobné sankce měly být uloženy pouze v případě, že účelu nelze dosáhnout jiným způsobem. Bylo by nutno upustit od potrestání za současného uložení právě ochranného léčení.⁴⁶ Otázkou zůstává, jaké by mělo být pořadí výkonu obou rozdílných sankcí, respektive jaké pořadí by bylo nejvhodnější.

Zákon stanoví postup pro uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody s ústavním ochranným léčením i s ambulantním ochranným léčením. Byl-li vedle ústavního ochranného léčení uložen trest odnětí svobody, ochranné léčení se vykonává zpravidla po nástupu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici. Výrazem zpravidla se má na mysli to, zda je věznice přizpůsobena výkonu ochranného léčení, respektive zda disponuje specializovaným oddělením pro výkon ochranného léčení. Ne všechny věznice jsou v dnešní době této možnosti přizpůsobeny. V současné době umožňuje dle Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č.j. 505/2001–Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, v příloze č. 8 výkon ochranného léčení pouze pět věznic, jedná se o Věznici Opavu, Rýnovice, Znojmo, Kuřim a Heřmanice. Ve všech pěti věznicích je navíc umožněno pouze ochranné léčení protitoxikomanické, protialkoholní a patologického hráčství. Léčení psychiatrické či sexuologické, které jsou dle předchozích provedených statistik velmi časté, umožněno není. V poskytovaných

⁴⁶ JELÍNEK, Jirí a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017.* Praha: Leges, 2017. s. 90.

druzích léčeb lze tedy spatřovat jakýsi nedostatek značně omezující možnost současného výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody a ochranného léčení. Avšak ani v případě, kdy věznice splňuje podmínky pro výkon ochranného léčení, nenařizuje soud výkon automaticky, nutností je také volná kapacita tohoto oddělení. Jestliže jsou ve věznici dány podmínky pro výkon uloženého druhu ochranného léčení a kapacita specializovaného oddělení to umožňuje, ředitel věznice požádá příslušný soud o nařízení výkonu ústavního ochranného léčení.⁴⁷ Pokud by výměra nepodmíněného trestu odnětí svobody nepostačovala k dosažení účelu ochranného léčení, soud může rozhodnout o jeho pokračování v zdravotnickém zařízení poskytujícím ústavní nebo ambulantní péči. Variantu současného výkonu trestu a ochranného léčení shledávám jako nejvhodnější, neboť jsou zároveň naplňovány jak cíle trestu, tak i ochranného opatření, které společně mohou rychleji směřovat ke komplexní nápravě pachatele.

Jestliže ochranné léčení nelze vykonat po nástupu výkonu trestu ve věznici, vykoná se ústavní ochranné léčení ve zdravotnickém zařízení před nástupem výkonu trestu odnětí svobody, pokud se tím lépe zajistí splnění účelu léčení, jinak se vykoná ve zdravotnickém zařízení po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody (§ 99 odst. 4 TZ).

Názory na to, jakou sankci by bylo vhodnější vykonat jako první, se liší. Na variantě, že vhodnější je nejprve vykonat trest odnětí svobody a následně až ochranné léčení se usnesla odborná veřejnost na konferenci Sexuologické bohnické dny.⁴⁸ Hlavním argumentem bylo a je především to, že k dosažení účelu ochranného léčení je nezbytným předpokladem především obnovení narušených sociálních a rodinných vazeb, které by při následném výkonu trestu byly znovu pravděpodobně přetrženy. Ochranné léčení se tedy vykoná před výkonem trestu odnětí svobody, pokud nebude účelu dosaženo lépe v opačném pořadí výkonu. Opačný názor, dle kterého je vhodnější nejprve vykonat ochranné léčení a až následně trest odnětí svobody, byl prosazován na základě inspirace pocházející ze švýcarského trestního zákona, kde ochranné léčení vždy předchází výkonu trestu odnětí svobody. Tím je zde zdůrazněn zájem na včasném výkonu ochranného léčení.⁴⁹ V České republice však tento názor ve své podobě absolutní přednosti ochranného léčení obecně akceptován nebyl, což se projevuje i v dikci zákona „ústavní ochranné léčení se vykoná ve zdravotnickém zařízení před nástupem výkonu trestu odnětí svobody, pokud se tím lépe zajistí splnění účelu léčení“.

⁴⁷ Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č.j. 505/2001–Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, příloha č. 8.

⁴⁸ ŠÁMAL, Pavel. In GRIVNA, Tomáš. VANDUCHOVÁ, Marie (ed). *Ochranné léčení a zabezpečovací detence v návrzích trestního zákoníku a problémy s tím spojené*. In: Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Praha: ASPI, 2008, s. 349-351.

⁴⁹ Tamtéž.

Ambulantní ochranné léčení se vykoná zpravidla po nástupu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici; jestliže výkon ambulantního ochranného léčení ve věznici nelze uskutečnit, vykoná se až po výkonu trestu odnětí svobody. Nepostačí-li délka výkonu trestu odnětí svobody ve věznici ke splnění účelu ochranného léčení, soud může rozhodnout o jeho pokračování v zdravotnickém zařízení poskytujícím ústavní nebo ambulantní péči. Postup je tedy u ústavního i ambulantního léčení stejný. Dle § 100 řádu výkonu trestu odnětí svobody výkon ochranného léčení v ambulantní formě probíhá ve zvláštních vězeňských poradnách, které byly speciálně pro tento účel zřízeny. Nutností je samozřejmě získání oprávnění k poskytování těchto léčebných služeb.

Další související otázkou je, zda vůbec lze určité tresty (mimo trestu odnětí svobody) uložit vedle ochranného léčení. V zákoně není výslovně zakázáno uložit ochranné léčení vedle konkrétního druhu trestu. Již z povahy věci ovšem vyplývá, že u určitých druhů trestů to možné nebude, například u trestu vyhoštění (lze uvažovat o situaci kdy by za určitých okolností mohlo dojít k uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí, další problém by ale nastal v případě, že by daný stát neměl institut ochranného léčení).

Co se týče uložení trestu obecně prospěšných prací vedle ochranného léčení, domnívám se, že takováto kombinace s určitými omezeními možná je. Pokud by měl být tento druh trestu vykonáván současně s ochranným léčením, muselo by se jednat o ochranné léčení v ambulantní formě. Při ústavní formě ochranného léčení by již z povahy věci a nutnosti pobytu odsouzeného ve zdravotnickém zařízení nebyl výkon obecně prospěšných prací možný. Situace by byla stejná jako v případě nemožnosti uložít trest odnětí svobody a obecně prospěšné práce (tzv. neslučitelnost trestů), i když tato neslučitelnost se vztahuje jak na nepodmíněný trest odnětí svobody, tak i na podmíněný trest odnětí svobody.

Zároveň by bylo nutné posuzovat vhodnost uložení této kombinace sankcí vzhledem k osobě pachatele a spáchanému činu. Pokud by nebylo ochranné léčení vykonáváno současně s obecně prospěšnými pracemi, bylo by otázkou, jakou sankci vykonat jako první. Dle mého názoru by bylo účelnější vykonat nejprve ochranné léčení a následně obecně prospěšné práce. U osoby, která úspěšně prošla ochranným léčením, je větší pravděpodobnost dodržování režimu stanoveného u obecně prospěšných prací. Nelze zde použít ani argument zmíněný výše, dle kterého by se měl nejprve vykonat trest a až následně ochranné opatření. Tento argument vyzdvihující neúspěšnost ochranného léčení v případě zprerhání sociálních a rodinných vazeb není vzhledem k tomu, že odsouzený k obecně prospěšným pracím bude stále na svobodě, obstojný. U ostatních druhů trestů, jakými jsou propadnutí majetku, peněžitý trest, zákaz pobytu, zákaz činnosti, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů nebo vyznamenání či ztráta vojenské hodnosti, by bylo z povahy věci uložení ochranného léčení bez problému možné.

3.5 Trvání a ukončení ochranného léčení

Ochranné léčení trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však dvě léta. V rozhodnutí o uložení ochranného léčení soud nestanovuje konkrétní dobu jeho trvání. Pokud se ovšem hovoří o maximální délce trvání dvou let, myslí se tím skutečný výkon ochranného léčení. To znamená, že pokud pachatel z výkonu ochranného léčení utekl, tak se doba, po kterou byl na útěku, do celkové doby trvání nezapočítává.⁵⁰ Pro případ, že by účelu ochranného léčení nebylo během dvou let dosaženo, obsahuje TZ institut prodloužení ochranného léčení. Prodlouženo může být znovu opět na maximálně dva roky. Tímto způsobem se dá prodloužovat prakticky neomezeně, několikrát za sebou. Tato verze právní úpravy se občas setkává s negativními názory. Důvodem je především formulace „ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel“. Pachatel tak nemá předem právní jistotu, jak dlouho jeho ochranné léčení potrvá.⁵¹

Návrh na prodloužení ochranného léčení podává buď státní zástupce, nebo zdravotnické zařízení, kde se ochranné léčení vykonává. Zdravotnické zařízení je povinno podat návrh na prodloužení trvání ochranného léčení nejméně dva měsíce před uplynutím lhůty dvou let. O této povinnosti musí být zdravotnické zařízení poučeno předsedou senátu při nařízení ochranného léčení. Nestačí, aby zdravotnické zařízení v návrhu na prodloužení ochranného léčení prodloužení pouze navrhlo, návrh musí být dostatečně odůvodněn. Návrh obsahuje popis průběhu léčby, výsledky ochranného léčení a uvedou se konkrétní důvody k prodloužení. V případě, že nedojde k prodloužení ochranného léčení, je soud povinen rozhodnout o propuštění odsouzeného.

Stejně jako je soud povinen podat návrh na prodloužení ochranného léčení v případě, že účelu léčení ještě nebylo dosaženo, podává i návrh na propuštění z ochranného léčení v případě, že účelu již dosaženo bylo. O splnění této povinnosti musí být zdravotnické zařízení požádáno předsedou senátu při nařízení výkonu ochranného léčení. I v tomto návrhu se uvádí podrobnosti o průběhu a výsledcích ochranného léčení, tak i důvody pro propuštění. O propuštění se rozhodne mimo návrhu zdravotnického zařízení také na návrh státního zástupce nebo osoby, na které se ochranné léčení vykonává. Bez návrhu na propuštění se o propuštění rozhodne vždy před uplynutím lhůty dvou let, pokud již bylo účelu dosaženo. Soud učiní takovýto závěr na základě podrobné odborné lékařské zprávy o průběhu a výsledcích léčení.⁵²

Zvláštní způsob ukončení ochranného léčení je umožněn u ochranného léčení uloženého podle § 99 odst. 2 písm. b). Toto protialkoholní nebo protitoxikomanické léčení může být ukončeno i

⁵⁰ FREMR, Robert, DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 698.

⁵¹ MATIAŠKO, Maroš. Ochranné léčení v novém trestním zákoníku: ke třem vybraným otázkám. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 9, č. 10, str. 93-94.

⁵² ŠÁMAL, Pavel. K úpravě ochranného léčení v trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 4, s. 104-105.

tehdy, pokud se zjistí, že jeho účelu nelze dosáhnout. Tato možnost je však využitelná pouze u zmíněného ustanovení zákona, nikoliv například u jiných druhů ochranného léčení ukládaných at' už obligatorně či fakultativně dle § 99 odst. 1 a § 99 odst. 2 písm. a). Zdravotnické zařízení je v tomto případě povinno soudu neprodleně podat tento návrh na propuštění, jakmile se o nemožnosti dosáhnutí účelu dozví. O splnění této povinnosti musí opět být zdravotnické zařízení požádáno při nařízení výkonu. Ukončit ho lze opět i na návrh státního zástupce, osoby, na níž se ochranné léčení vykonává, či bez takového návrhu na základě odborné lékařské zprávy.⁵³ V případě, že by stále hrozilo nebezpečí páčání další trestné činnosti, stanoví soud v rozhodnutí o propuštění uložení probačního dohledu nad jeho chováním až na dobu pěti let. I zde je nutno podotknout, že dohled je možno uložit pouze v případě, kdy bylo ochranné léčení uloženo dle § 99 odst. 2 písm. b). Při propuštění z ochranného léčení uloženého dle § 99 odst. 1 nebo § 99 odst. 2 písm. a) není možné dohled probačního úředníka uložit.⁵⁴

Co se týče toho, zda by se v délce trvání ochranného léčení měla zohledňovat závažnost spáchaného činu, se domnívám následující. Již zpočátku je třeba mít na paměti primární účel toho, proč se nejen ochranné léčení, ale i jiná ochranná opatření ukládají a komu se ukládají. Vzhledem k tomu, že se ochranné léčení ukládá osobám zmenšeně přičetným, nepřičetným a společensky nebezpečným či osobám závislým na návykových látkách, je podstatný jejich účel, kterým není primárně osobu trestat a vyjadřovat nad ní etické odsouzení.

Nejen délka trvání ochranného léčení, ale i zabezpečovací detence se neodvíjí od závažnosti a povahy spáchaného činu, nýbrž od potřeby léčení a výchovy. Vzhledem k povinnosti podávat návrhy na prodloužení ochranného léčení či návrhy na propuštění z ochranného léčení, které plní funkci jakýchsi „institutů pravidelného přezkumu potřebnosti dalšího trvání ochranného léčení“, v nich vidím brzdivý systém zbytečného setrvávání osoby v ochranném léčení. Odborníci z oboru zdravotnictví, kteří s osobami ve výkonu ochranného léčení pracují, dokáží nejlépe posoudit, zda je vhodné rovnou propuštění z ochranného léčení či například pouze změna formy ochranného léčení na ambulantní, při které si fungování dané osoby na svobodě „prověří“. I odborníci na lidská práva z Ligy lidských práv podotýkají, že díky zákona, ve které je doba trvání ochranného léčení omezena na dva roky s možností prodloužení, je přínosná zejména pro pacienty s uloženou ústavní formou léčení.⁵⁵

Je třeba klást důraz na odlišný smysl ochranných opatření, který se liší od trestů. U trestů neexistují instituty přezkumu potřebnosti jejich trvání. Důvod přezkumu zde není, jelikož jejich

⁵³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I.: §1 – 139 Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1171.

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.8.2017, sp. zn. 4 TŽ 27/2017

⁵⁵ MATIAŠKO, Maroš. Ochranné léčení v novém trestním zákoníku: ke třem vybraným otázkám. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 9, č. 10, str. 94.

funkce je potrestat a způsobit pachateli určitou újmu. Při nepodmíněném výkonu trestu nenastane situace, kdy by bylo řečeno „účelu trestu již bylo dosaženo, osoba může být propuštěna z výkonu trestu“ (samozřejmě pokud se odhlédne od podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za splnění podmínek stanovených v § 88 TZ).

Domnívám, že vzhledem k existenci „institutů přezkumu potřeby dalšího trvání ochranného léčení“ není až tak nezbytné zohledňovat závažnost spáchaného činu v délce trvání ochranného léčení. Závažnost a povaha spáchaného činu není úplně opominuta, je podstatným rysem při volbě samotného druhu ochranného opatření (§ 96 odst. 1 TZ). Pokud je ochranné léčení uloženo vedle trestu, projevuje se závažnost a povaha spáchaného činu právě v druhu a délce trestu tak i ve volbě druhu ochranného opatření. U samotného ochranného opatření to dle mého názoru vzhledem k aktuální právní úpravě není nutné. Věřím odbornosti a profesionalitě zdravotních pracovníků, kteří jsou sto lépe posoudit eventuální nebezpečnost osoby pro společnost a nutnost jejího setrvání v ochranném léčení. Pokud ale bude například osobě, která se odhalováním na veřejnosti dopustila výtržnictví, uloženo ochranné léčení v ústavní formě, nemělo by být v této formě i vzhledem k závažnosti spáchaného činu zbytečně prodlužováno a měla by být spíše využita zákonná možnost změny formy na ochranné léčení ambulantní. V tomto ohledu se samotná závažnost trestného činu projevuje nikoliv přímo v délce trvání ochranného léčení, ale především ve volbě formy ochranného léčení.

V případě, že by se ochranné léčení ukládalo na dobu přesně vymezenou (například jako nepodmíněný trest svobody), bylo by zohlednění závažnosti spáchaného činu nutností. Bylo by při nejmenším nerozumné a nešťastné uložit ochranné léčení ve stejné délce trvání osobě, která je vysoce společensky nebezpečná a osobě, která je pouze závislá na návykových látkách. Konkrétně stanovená doba trvání ochranného léčení by však popírala smysl samotného ochranného opatření, kterým je léčba jako její hlavní účel.

4 Zabezpečovací detence

Zabezpečovací detence je zakotvena v § 100 TZ. Jedná se o nejnovější ze všech čtyř ochranných opatření, které bylo do TZ zavedeno s účinností od 1. ledna 2009 ve formě zjednodušené a zkrácené právní úpravy. 1. 1. 2009 nabylo účinnosti zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „ZVZD“). V úplném znění, tak jak ho známe dnes, byla zabezpečovací detence zakotvena až od 1. ledna 2010. Jedná se o ochranné opatření, které představuje krajní řešení, jež přichází v úvahu jen tehdy, kdy nelze ochranu společnosti zajistit jiným způsobem.⁵⁶

Na nutnost zavedení ochranného opatření zabezpečovací detence poukazovali odborníci již od 70. let 20. století. Inspirací k zavedení tohoto institutu byly zejména vysoce pozitivní ohlasy na právní úpravy ostatních evropských zemí (např. Německo, Švýcarsko), kde tento institut vykazoval vysokou úspěšnost co do ochrany společnosti před nebezpečnými pachatelí.⁵⁷ Hlavním důvodem pro zavedení tohoto institutu do českého právního řádu byla silná potřeba disponovat takovým prostředkem (ochranným opatřením), které bude možné uložit v případech, kdy nepostačuje uložení ústavního ochranného léčení. Jedná se zejména o případy vysoce nebezpečných agresorů a sexuálních deviantů, u nichž lze na základě vyšetření duševního stavu důvodně předpokládat, že budou v budoucnu páchat trestnou činnost.

Oprávněné obavy nevyplývaly vždy pouze z vyšetření duševního stavu, ale také ze samotného chování pachatelů ve výkonu ochranného léčení. Vyskytovaly se případy, kdy docházelo k častým útěkům z důvodu nedostatečné ostrahy. Zdravotnická zařízení sice disponovala určitými zabezpečovacími prvky, ve většině případů ale nepostačovaly a v rámci liberalizace a humanizace léčeben byly tyto prvky v menší či větší míře odstraněny. Jedinou překážkou, kterou musela utíkáající osoba překonat, byl běžný zámek, jehož vykopnutí nebylo pro nikoho větším problémem. Pracovníci těchto zařízení navíc nedisponovali vybavením pro potřebnou ostrahu. Zdravotnický personál byl kvalifikovaný pouze k poskytování lékařské péče, nikoliv k ostraze nebezpečných a agresivních osob. Zejména v případech, kdy zdravotnický personál tvořily ženy, stačila na útěku pohružka násilí vůči tomuto pracovníkovi a cesta k útěku byla volná. Od zdravotnických pracovníků nelze požadovat riskování vlastního zdraví při intenzivnější snaze o zastavení pacienta.⁵⁸ Dále docházelo i k odmítání léčby a k ovlivňování ostatních osob umístěných v zařízení

⁵⁶ ZEMAN, Petr a kol.: *Vybrané problémy sankční politiky*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. s. 135.

⁵⁷ FIRŠTOVÁ, Jana. Zabezpečovací detence pro ochranu společnosti. *České vězeňství*, 2008, č. 2, str. 24.

⁵⁸ PŘESLIČKOVÁ, Hana a kol. Potřebujeme institut zabezpečovací detence? *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. 9, č. 2, str. 11.

z důvodu výkonu ochranného léčení.⁵⁹ Zabezpečovací detence byla primárně plánována jako zařízení nezdravotnické. Stěžejní práci výkonu ostrahy měla vykonávat již od počátku vězeňská služba, jejíž práce měla být smysluplně spojena s prací zdravotníků a sociálních pracovníků. Předpokládalo se, že na práci s klienty takového ústavu se budou podílet také psychologové, pedagogové a pracovní terapeuti.⁶⁰

Obecně se jednalo o případy osob nepřizpůsobivých, nespolupracujících nebo trpících takovou duševní poruchou, nebo i více duševními poruchami (například psychopatické osoby, s nízkým intelektem a sexuální deviací)⁶¹, jejichž léčení v podmínkách zdravotnických zařízení sloužících k výkonu ústavního ochranného léčení nebylo možné. Český model zabezpečovací detence je postaven jako tzv. model klinický. To znamená, že je u něj kromě důrazu na ochranu společnosti před nebezpečnými pachateli zločinů kladen ještě vyšší důraz na samotnou léčbu a odborné působení na odsouzené. Její finální účel je možnost vykonávat ústavní ochranné léčení a následně ambulantní ochranné léčení. Tento model je vzhledem ke kombinaci represivně-izolujících a léčebně rehabilitačních prvků občas také nazýván jak hybridní.⁶² Opačným modelem je tzv. ochranný model, u kterého je kladen důraz pouze na ochranu společnosti.⁶³

4.1 Ukládání zabezpečovací detence

Zabezpečovací detenci lze, stejně jako ochranné léčení, uložit jak obligatorně dle § 100 odst. 1, tak i fakultativně dle § 100 odst. 2. Pro všechny případy, v nichž je možné či nezbytné zabezpečovací detenci uložit, existuje jedna společná podmínka, jíž je subsidiarita zabezpečovací detence k ochrannému léčení. Tato podmínka se uplatní jak ve vztahu ke všem možnostem uložení zabezpečovací detence, tak ve vztahu ke všem skupinám pachatelů. Zabezpečovací detenci lze uložit pouze v případech, kdy se bude jednat o osoby, u nichž je zřejmé (existuje reálný předpoklad), že uložení ochranného léčení by bylo neúčelné a neúčinné (nevedlo by k dostatečné ochraně společnosti). „*Přičemž postačí předpoklad neúčelnosti (neúčinnosti) ochranného léčení, který však musí být podložen objektivním zhodnocením všech podstatných okolností, tj. ke přiblížením zejména ke povaze duševní poruchy, možností působení na pachatele, příp. s přiblížením ke jeho již projevenému postoji ke ochrannému léčení.*

⁵⁹ ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In VÁLKOVÁ, Helena, STOČESOVÁ Simona (ed). *Detence – nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachateli? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva*. Plzeň: Nakladatelství ZČU v Plzni, 2005, s. 7-27.

⁶⁰ ZVĚŘINA, Jaroslav, BRICHČÍN, Slavoj. Co lze očekávat od zabezpečovací detence? *Psychiatrie pro praxi*, 2008, roč. 9, č. 1, str. 47- 48.

⁶¹ VANTUCH, Pavel. Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba obžalovaného. *Trestní právo*, 2010, roč. 13, č. 9, s. 6.

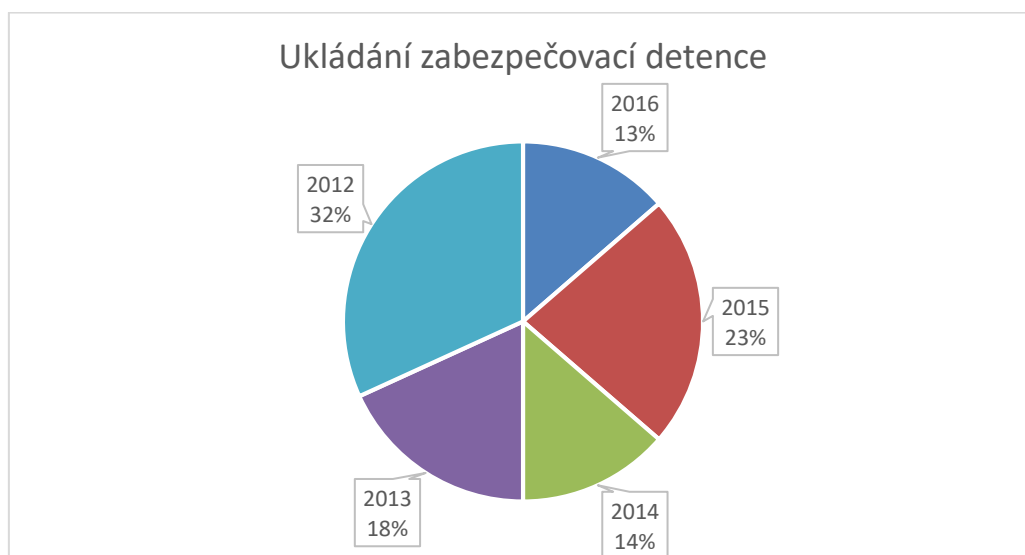
⁶² VÁLKOVÁ, Helena. Zabezpečovací detence – nový prostředek k ochraně před nebezpečnými pachateli? *Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, č. 21, Aktualita.

⁶³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I.: §1 – 139 Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1179-1180.

Podmínkou uložení zabezpečovací detence není předchozí uložení, resp. selhání ochranného léčení.“⁶⁴ Tato zákonná podmínka je v TZ vyjádřena slovy „nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti“.

Institut zabezpečovací detence není v současnosti využíván tak často jako ochranné léčení. Následující graf znázorňuje četnost ukládání zabezpečovací detence v průběhu let. Vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně nový institut, který byl do českého právního řádu zaveden teprve roku 2009 (2010), je možné na základě statistických ročenek kriminality vyzorovat, jak často bývá zabezpečovací detence ukládána, či zda se její využití rok od roku zvyšuje. Na základě těchto ročenek z let 2012–2016 vyplývá, že zabezpečovací detence je ukládána opravdu jen v krajních případech. V roce 2012 se jednalo o sedm případů, v roce 2013 o čtyři případy, v roce 2014 o tři případy, v roce 2015 o pět případů a v roce 2016 o tři případy.⁶⁵ Celkem se jednalo o 22 případů. Nelze tedy dovodit vzrůstající trend v ukládání tohoto ochranného opatření. Je nutno podotknout, že se jedná o případy, kdy byla zabezpečovací detence uložena jako původní ochranné opatření. Graf nezahrnuje i případy, kdy byla zabezpečovací detence uložena po změně z ochranného léčení.

Vzhledem k tomu, že je aktuálně ve výkonu zabezpečovací detence 82 osob⁶⁶, lze dovodit, že institut zabezpečovací detence je opravdu využíván jako krajní řešení a nejprve dochází k uložení ochranného léčení, které pokud se neosvědčí jako dostačující a vhodné, je následně přeměněno na zabezpečovací detenci. Tento postup považuji jednoznačně za správný.

⁶⁴ ZEMAN, Petr a kol.: *Vybrané problémy sankční politiky*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. s. 135.

⁶⁵ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Statistická ročenka kriminality 2017*. [online]. [cit. 5. března 2018]. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.

⁶⁶ Generální ředitelství Vězeňské služby ČR. *Rychlá fakta*. [online]. 27. února 2018. [cit. 5. března 2018]. Dostupné na < <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/> >.

4.1.1 Obligatorní ukládání zabezpečovací detence

Soud uloží obligatorně zabezpečovací detenci ve dvou případech. Prvním je dle § 100 odst. 1 TZ situace stanovená v § 47 odst. 2 TZ. Jedná se o upuštění od potrestání za současného uložení zabezpečovací detence. Jde o případ, kdy pachatel spáchal zločin (tj. úmyslný trestný čin, za který stanoví trestní zákoník trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby převyšující pět let) ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud má za to, že zabezpečovací detence zajistí ochranu společnosti lépe než trest, a zároveň nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. Na rozdíl od ochranného léčení ukládaného při upuštění od potrestání dle § 47 odst. 1 zde není nutné splnění podmínky, že si pachatel stav zmenšené přičetnosti nebo duševní poruchu nepřivodil vlivem návykové látky. Přestože je zabezpečovací detenci možné uložit samostatně, při upuštění od potrestání nebo vedle trestu, je toto ustanovení vyjádřením snahy nekombinovat zabezpečovací detenci s trestem odnětí svobody právě kvůli jejich podobnosti.⁶⁷

Druhým případem obligatorního uložení zabezpečovací detence je její uložení trestně neodpovědné osobě z důvodu nepřičetnosti, která spáchala čin jinak trestný, který by naplňoval znaky zločinu. Pobyt osoby na svobodě je navíc nebezpečný a opět nelze očekávat, že by ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. V souvislosti s podmínkou, kterou je spáchání činu jinak trestného, který by jinak naplňoval znaky zločinu, došlo od 1. 12. 2011 na základě přijetí zákona č. 330/2011 Sb., kterým se měnil TZ, ke zpřísnění právní úpravy. Předchozí právní úprava požadovala spáchání činu jinak trestného, který by jinak naplňoval znaky zvláště závažného zločinu. Tímto zpřísněním právní úpravy došlo k možnosti uložit zabezpečovací detenci širšímu okruhu pachatelů.

Na rozdíl od obligatorního ukládání ochranného léčení, kdy je soud povinen uložit ochranné léčení i tehdy, má-li za to, že by vzhledem k zdravotnímu stavu pachatele, který spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, který si, a to ani z nedbalosti, nepřivodil vlivem návykové látky, bylo možno za současného uložení ochranného léčení dosáhnout možnosti jeho nápravy i trestem kratšího trvání, sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby (§ 40 odst. 1, 2 TZ), se u zabezpečovací detence tato možnost nevyskytuje. Jelikož zákon tuto možnost výslovně nezakotvuje, bylo by legální snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby za současného uložení zabezpečovací detence?

⁶⁷ SOLNAR, Vladimír. *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. s. 194.

V trestním právu platí zásada nullum crimen sine lege stricta neboli zákaz analogie v neprospěch pachatele. Podmínky trestní odpovědnosti a ukládání sankcí nesmí být rozšiřovány cestou analogie. V trestním právu hmotném je však dovoleno použít analogii ve prospěch pachatele. Domnívám se, že snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby za současného uložení zabezpečovací detence by bylo pro určité pachatele jednoznačně vhodnější. Mimo skutečnost, že trest odnětí svobody a zabezpečovací detence jsou si obsahově velmi podobné, ve výkonu zabezpečovací detence by bylo na pachatele navíc působeno především léčebně a terapeuticky, což se vzhledem k osobám pachatelů, u kterých nepostačuje uložení ochranného léčení dle § 40 odst. 2, jeví jako vysoce vhodné. Z těchto důvodů by při řádném a důkladném odůvodnění mohlo být snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby za současného uložení zabezpečovací detence legální.

4.1.2 Fakultativní ukládání zabezpečovací detence

Fakultativně uloží soud zabezpečovací detenci i vzhledem k osobě pachatele a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a poměrům dle § 100 odst. 2 písm. a), jestliže pachatel spáchal zločin (subsumován je zde i zvláště závažný zločin) ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný a nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. Není zde podmínkou, aby duševní porucha vedla k zmenšené přičetnosti nebo nepřičetnosti.

Dále soud fakultativně uloží zabezpečovací detenci dle § 100 odst. 2 písm. b) i vzhledem k osobě pachatele a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a poměrům, jestliže pachatel oddávající se zneužívání návykové látky znovu spáchal zločin, ač již byl pro zločin spáchaný pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta, a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložení ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to i s přihlédnutím k již projevenému postoji pachatele k ochrannému léčení. Jedná se tedy o možnost uložit zabezpečovací detenci recidivistům. Odsouzením pro zločin se myslí jakýkoliv zločin, nemusí se jednat o speciální ani druhovou recidivu. Podmínkou však je právní moc takového odsuzujícího rozsudku. Samotný, byť i pouze částečný, výkon trestu též není podmínkou.⁶⁸

V obou případech se přihlíží k osobě pachatele a k jeho poměrům. Osoba pachatele je jedním z faktorů, které určují povahu a závažnost trestného činu. Je zde třeba přihlížet k negativnímu nebo pozitivnímu významu osoby pachatele. To vychází z jeho chování ve společnosti. *„Hodnocení osoby pachatele nesmí být jen pouhou registrací osobních dat obviněného bez hlubšího rozboru jeho osobnosti ve vztahu ke*

⁶⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I.: §1 – 139 Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1187.

spáchanému zločinu a k jeho konkrétní společenské škodlivosti“⁶⁹ Při přihlédnutí k poměrům se přihlíží k poměrům jak osobním, tak i majetkovým či rodinným. Tyto poměry se posuzují nikoliv k době spáchání zločinu, ale k době rozhodování o uložení zabezpečovací detence.⁷⁰

4.2 Zabezpečovací detence a trest odnětí svobody

Zabezpečovací detenci lze uložit buď samostatně, nebo vedle trestu. Další možností zmíněnou výše je její uložení při upuštění od potrestání.

Samostatně se zabezpečovací detence ukládá zejména u nepřítčných pachatelů, kteří nejsou trestně odpovědní, a tudíž jim nemůže být uložen trest, ale pouze ochranné opatření. Dále u případů fakultativního uložení tohoto ochranného opatření v případě, že bylo trestní stíhání zastaveno.

Vedle trestu ji lze uložit zejména zmenšeně přičetným pachatelům, u pachatelů s duševní poruchou a u pachatelů zneužívajících návykové látky. Pokud je zabezpečovací detence uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, platí pravidlo přednosti výkonu trestu odnětí svobody. Nejprve proběhne výkon trestu odnětí svobody a následně výkon detence. Pokud je trest odnětí svobody nařízen v průběhu výkonu zabezpečovací detence, tak se tento výkon přerušuje a začne se s výkonem trestu odnětí svobody. Po výkonu trestu odnětí svobody se opět pokračuje ve výkonu zabezpečovací detence.⁷¹ V této souvislosti vyvstává otázka, zda je tato právní úprava, kdy je možné uložit tyto dvě sankce vedle sebe, vhodná. Trest odnětí svobody a zabezpečovací detence mají určité společné znaky. U obou dochází k podstatnému omezení osobní svobody a stejně jsou i reakcemi na spáchání trestného činu nebo činu jinak trestného. U zabezpečovací detence se silněji projevuje ochranný prvek a snaha o léčbu a nápravu pachatele. U trestu odnětí svobody je o pozatek citelnější represivní prvek. Dle mého názoru by stačilo uložit zabezpečovací detenci v případě pachatelů, kteří nejsou trestně odpovědní a jsou vysoce společensky nebezpeční, tudíž jim nemůže být uložen trest. U ostatních pachatelů, kteří již jsou trestně odpovědní, by se uložil trest odnětí svobody se zařazením do takového typu věznice, který by odpovídal jejich společenské nebezpečnosti. Již nyní odpovídá zabezpečení ústavu pro výkon zabezpečovací detence úrovni střežení věznice s ostrahou.⁷² Nutností při takovém zařazení do věznice by bylo samozřejmě doplňkové ochranné léčení, které by bylo specializované na daný typ pachatelů.

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I.: §1 – 139 Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1186.

⁷⁰ VANTUCH, Pavel. Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba obžalovaného. *Trestní právo*, 2010, roč. 13, č. 9, s. 8.

⁷¹ FREMR, Robert, DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 709-710.

⁷² ZVĚŘINA, Jaroslav, BRICHČÍN, Slavoj. Co lze očekávat od zabezpečovací detence? *Psychiatrie pro praxi*, 2008, roč. 9, č.1, str. 47.

Ukládání zabezpečovací detence vedle trestu nevidím jako vhodnou variantu sankcionování. Ve výkonu trestu odnětí svobody i ve výkonu zabezpečovací detence vykonává dohled nad pachatelem Vězeňská služba ČR. U obou ochranných opatření dochází k razantnímu omezení osobní svobody pachatelů, tudíž o jejich obdobné povaze, ve které se odlišují především v léčebném a terapeutickém prvku zabezpečovací detence, není pochyb.

4.3 Trvání zabezpečovací detence

Zabezpečovací detence není časově omezena. Trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel (ochrana společnosti). Myslitelné je tedy i její doživotní trvání. Jelikož uložením zabezpečovací detence dochází k výraznému zásahu do základního lidského práva zaručeného článkem osmým Listiny základních práv a svobod, práva na svobodu, je nutná existence přezkumu potřebnosti trvání zabezpečovací detence. Povinným k přezkumu důvodů jejího trvání je soud, který je povinen ho učinit jednou za dvanáct měsíců (u mladistvých jednou za šest měsíců). S ohledem na tuto povinnost proto předseda senátu při nařízení výkonu zabezpečovací detence požádá ústav pro výkon zabezpečovací detence, aby oznámil soudu, který tuto detenci uložil, kdy bylo s výkonem zabezpečovací detence započato. S jejím výkonem bývá ve většině případů započato bezodkladně, jelikož se jedná o osoby nebezpečné svému okolí nebo je zde obava z jejich útěku. Není ovšem vyloučeno, aby jim byla poskytnuta přiměřená lhůta k obstarání vlastních záležitostí, ta však nesmí být delší než jeden měsíc ode dne, kdy nabylo rozhodnutí o uložení zabezpečovací detence právní mocí.⁷³ Některými odborníky je každoroční soudní přezkum trvání důvodů zabezpečovací detence zbytečně častý, zejména z důvodu dlouhého rozhodování soudů, kdy ve většině případů nebude při každoročním přezkumu rozhodnuto o předchozím ročním přezkumu.⁷⁴

Dále je ústav pro výkon zabezpečovací detence požádán, aby neprodleně podal zprávu okresnímu soudu, v jehož obvodu se zabezpečovací detence vykonává, že pominuly důvody pro další trvání této detence.

Podle § 26 zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence (dále jen „ZVZD“) se k posouzení úspěšnosti působení na chovance v průběhu výkonu zabezpečovací detence zpracovává tzv. komplexní zpráva. Tu zpracovává komise složená z odborných zaměstnanců ústavu každé tři měsíce. Odbornými zaměstnanci se rozumí psycholog pro detenci, terapeut pro detenci, speciální pedagog, sociální pracovník nebo i vedoucí oddělení, splňuje-li požadovaný

⁷³ Viz blíže § 354 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ ŠVARC, Jiří. Ukládání zabezpečovací detence od 1. 1. 2009 a od 1. 1. 2010 a změny legislativy o ochranném léčení. *Psychiatrie pro praxi*, roč. 10, 2009, č. 2, str. 101.

stupeň odbornosti.⁷⁵ Hlavním smyslem této komplexní zprávy je především průběžně vyhodnotit, jak je naplňován účel zabezpečovací detence. Ve zprávě o průběhu a výsledcích výkonu zabezpečovací detence se uvedou informace na základě výsledků léčebných, psychologických, vzdělávacích, rehabilitačních a činnostních programů vykonávaných na základě konkrétního komplexního programu výkonu zabezpečovací detence chovance. Zhodnocení probíhá i na základě bodového hodnocení chovance a na základě záznamů o jeho chování. Obligatorní součástí zprávy je prognóza dalšího vývoje chovance, zejména z hlediska toho, jak se přiblížila možnost přeměny zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení. Na návrh odborného zaměstnance odborná komise vypracuje zvláštní podrobnou zprávu, pokud shledá, že pominuly důvody pro další trvání zabezpečovací detence. Tato zpráva se předkládá řediteli ústavu, který se s ní buď ztotožní a neprodleně podá návrh soudu na propuštění z detence nebo na její změnu na ochranné léčení a v případě, že se s ní neztotožní, zašle zprávu s vlastním stanoviskem okresnímu soudu, v jehož obvodu se zabezpečovací detence vykonává.⁷⁶

I tato tříměsíční povinnost k podávání komplexní zprávy je mnohými považována za příliš častou. Hlavním argumentem by mohl být zejména fakt, že doba tří měsíců je příliš krátká na to, aby došlo u chovance k tak výrazným pozitivním změnám, které by směřovaly ke změně ochranného opatření či k propuštění z detence. Samozřejmě každý případ chovance je vysoce individuální a smysluplnost přezkumu co do možnosti změny zdravotního stavu během tříměsíčního intervalu je otázkou vhodnou spíše pro odborníky z oblasti zdravotnictví, kteří dokáží posoudit, jak rychle se stav konkrétní duševní choroby dokáže měnit. „*Restriktivní pobyt ve vězeňském prostředí, byť by se jednalo o zabezpečovací detenci, nikdy nemůže prověřit způsobilost odsouzeného k přiměřené adaptaci v podmínkách ochranného léčení. Není se pak čemu divit, když mnozí odsouzení v průběhu takovýchto sociálně „skokových“ léceb selbávají.*“⁷⁷ Dle mého názoru je nutné ovšem nezapomínat na to, že dochází k závažnému omezení osobní svobody, a tudíž je častý přezkum důvodů trvání ochranných opatření na místě.

4.4 Výkon zabezpečovací detence

Výkon zabezpečovací detence není v TZ podrobně upraven. Je zde pouze zmíněno, že zabezpečovací detence je vykonávána v ústavu pro výkon zabezpečovací detence se zvláštní ostrahou a s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a

⁷⁵ BLATNÍKOVÁ, Šárka: *Problematika zabezpečovací detence*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 49.

⁷⁶ KALVODOVÁ, Věra a kol. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 49-51.

⁷⁷ BLATNÍKOVÁ, Šárka: *Problematika zabezpečovací detence*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 51.

činnostními programy. Nařízení výkonu zabezpečovací detence je upraveno v § 354 TR. Do výkonu zabezpečovací detence lze osobu umístit pouze na základě soudem nařízeného výkonu. Po nabytí vykonatelnosti rozhodnutí předseda senátu zašle příslušnému ústavu pro výkon zabezpečovací detence, v němž má být zabezpečovací detence vykonána, nařízení výkonu zabezpečovací detence a současně vyzve osobu, které byla zabezpečovací detence uložena, je-li na svobodě, aby výkon zabezpečovací detence nastoupila.⁷⁸

Samotný výkon zabezpečovací detence je pak komplexně upraven zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. Ten upravuje výkon zabezpečovací detence, jež je vykonávána v ústavech pro výkon zabezpečovací detence. Výkon zajišťuje Vězeňská služba ČR. V současné době se v České republice jedná o Věznici Opava a o Vazební věznici a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno. V zákoně jsou upravena zejména práva a povinnosti chovanců, zdravotní služby a sociální podmínky, zaměstnávání chovanců, odměny, kázeňské tresty nebo i opatření k zajištění bezpečnosti. Aktuálně je ve výkonu zabezpečovací detence umístěno 82 chovanců. Z toho 75 mužů a 7 žen.⁷⁹

⁷⁸ Viz blíže § 354 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ Generální ředitelství Vězeňské služby ČR. *Rychlá fakta*. [online]. 27. února 2018. [cit. 5. března 2018]. Dostupné na < <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/> >.

4.5 Změna zabezpečovací detence na ochranné léčení

V § 100 odst. 6 TZ je zakotvena možnost dodatečné změny zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení v případě, že pominou důvody, pro které byla uložena, a jsou současně splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení. V tomto ustanovení se opět zdůrazňuje možnost propustnosti ochranného léčení a zabezpečovací detence, která je již uvedena v § 99 odst. 5 TZ. Umožňuje se tím reagovat na vývoj duševní choroby pachatele a vývoj léčebného procesu. Rozhodnutí soudu probíhá v přímé návaznosti na postoj osoby k výkonu ochranného léčení, k plnění programů ve výkonu zabezpečovací detence a vlastní snaze podrobit se léčebnému procesu. „Osoby umístěné do zabezpečovací detence jsou oprávněny k podání návrhu na propuštění na svobodu, ale jejich postoj vůči léčebnému programu, kterým mají projít, bude patřit mezi nejpodstatnější ukazatele, kterými se soud při svém rozhodnutí o propuštění bude zabývat.“⁸⁰

⁸⁰ KALVODOVÁ, Věra a kol. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 51.

5 Zahraníční právní úprava zabezpečovací detence a ochranného léčení

Ve světě se setkáváme s různými druhy právních systémů. Každý stát či země má svůj vlastní specifický právní řád a velmi často i své specifické právní instituty. Někdy tyto instituty v jiném právním řádu nenalezneme buď vůbec, nebo je nalezneme pod jiným názvem či v pozměněné formě. To je i případ zabezpečovací detence a ochranného léčení. V zahraničních právních úpravách, které jsem pro komparaci vybrala, nejsou ochranné léčení a zabezpečovací detence odlišeny jako v České republice, tudíž jako dva druhy ochranného opatření. Používá se komplexní pojem detence.

V České republice je tento pojem, jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, chápán jako ochranné opatření, které se ukládá jako reakce na spáchání trestného činu či činu jinak trestného. Zabezpečovací detenci lze ale chápat i jako procesní institut, který má sloužit k tomu, aby se pachatelé dále zabránili v páchání trestné činnosti. Ve většině evropských zemí (např. Španělsko, Itálie, Francie) je upraven formou vazby v trestním řízení.⁸¹ Dalším možným chápáním zabezpečovací detence je takzvaná detence před deliktem (*ante delictum, praeter delictum*). V tomto případě nemusí ani dojít k obvinění. Postačí, že osoba má zvláštní osobní statut, který politické či soudní rozhodnutí označuje za nebezpečné. V dnešní době se s touto formou detence setkáme nejčastěji v souvislosti s imigrační politikou jednotlivých států, jako formou ochrany před terorismem. V Austrálii je například detence před deliktem preventivně aplikována na žadatele o azyl od chvíle, kdy překročí hranice teritoria, do doby, než je mu oficiálně přiznán statut azylanta. Poslední možnou variantou chápání pojmu zabezpečovací detence, která je používána například v Itálii, je určitá modalita v rámci výkonu trestu odnětí svobody, kdy je odsouzený zařazen do věznice s nejpřísnějším režimem.

5.1 Australská právní úprava

V australské právní úpravě najdeme oproti české právní úpravě řadu odlišností. Nejvýznamnějším prvkem, který tuto rozdílnost způsobuje, je odlišný právní systém. Mezitím co v České republice máme systém kontinentálního evropského práva, v Austrálii nalezneme právní systém anglo-americký. Ten se pro účely srovnávání liší především absencí dělení práva na soukromé a veřejné a odlišným pojetím legality (koncepte *rule of law*).⁸²

Úprava jednotlivých institutů, nejen zabezpečovací detence, se nevztahuje na australský kontinent jako na celek, nýbrž se liší stát od státu, či teritorium od teritoria. Za důležité považují

⁸¹ ŠKVAJN, Petr: *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s 9-10.

⁸² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 117.

poznámenat, že v Austrálii se zabezpečovací detence neřadí mezi tresty ani ochranná opatření jako v České republice.⁸³

Právní úpravu zabezpečovací detence nalezneme pouze v Queenslandu, Novém Jižním Walesu, Západní Austrálii a Severním Teritoriu. Každý stát (teritorium) má právní úpravu lehce odlišnou od státu druhého v závislosti na zákonech, které daný stát přijal. V následujících odstavcích a kapitolách tudíž pro zjednodušení shrnu společné rysy všech úprav.

Zajímavým specifikem je, že na rozdíl od České republiky, kde se zabezpečovací detence ukládá v široké škále případů, tzn. osobám mimořádně nebezpečným různými způsoby, se v Austrálii zabezpečovací detence ukládá zejména pachatelům sexuálních trestných činů. Zabezpečovací detence tak, jak ji známe v České republice, není jedinou možností, která slouží k ochraně společnosti před mimořádně nebezpečnými jedinci. Mezi její australské obdoby řadíme „mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody a trest odnětí svobody na dobu neurčitou (*indefinite detention*), uložení zabezpečovací detence po výkonu trestu odnětí svobody (*post-sentence preventive detention*) a zvláštní formu dohledu nad odsouzeným po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.“⁸⁴

5.1.1 Trest odnětí svobody na dobu neurčitou

Co se týče mimořádného zvyšování trestu odnětí svobody, tento institut známe i v České republice. Co ale český právní řád nezná je trest odnětí svobody na dobu neurčitou. Tento institut je aplikován u zvláště nebezpečných pachatelů zvláště závažné trestné činnosti (úmyslné formy usmrcení, těžké ublížení na zdraví, znásilnění či obecně sexuální trestné činy proti dítěti).

K tomu, aby mohl být trest odnětí svobody na neurčito uložen je třeba, aby byl ukládán v rámci trestu soudem za spáchaný trestný čin.⁸⁵ Aby nedocházelo k neoprávněnému užívání tohoto institutu, předchází jeho uložení náročné dokazování toho, že pachatel představuje nebezpečí pro společnost. To nemusí být prokázáno nade vši pochybnost, ale postačí vysoká míra pravděpodobnosti. Jako podklady slouží znalecké posudky psychiatrů a psychologů, v potaz se dále bere například pachatelova minulost, věk, zdravotní a psychický stav, či pachatelova povaha.⁸⁶

Problematickým bodem u této sankce by mohlo být její ukládání na dobu neurčitou. Pokud si položíme otázku, do jaké skupiny sankcí z hlediska určitosti trest odnětí svobody na dobu neurčitou zařadit, nemusí to být zcela jednoznačné. Při klasickém učebnicovém dělení na sankce

⁸³KEYZER, Patrick: *The preventive detention of sex offenders: Law and practice*. Melbourne: Social equity institute; Monash faculty of law, 2015. s 15. [online]. [cit. 21. ledna 2018]. Dostupné na <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2793666>.

⁸⁴ŠKVAJIN, Petr: *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s. 15.

⁸⁵Tamtéž. s. 16-17.

⁸⁶KEYZER, Patrick: *The preventive detention of sex offenders: Law and practice*. Melbourne: Social equity institute; Monash faculty of law, 2015. 33 s. [online]. [cit. 22. ledna 2018]. Dostupné na <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2793666>.

absolutně neurčitě, absolutně určité a relativně určité bychom ji nemohli zařadit ani do jedné skupiny. Je sice stanoven druh trestu, kterým je trest odnětí svobody, nicméně jeho výměra je neurčitá. Škvain ve své knize tento institut připodobňuje k trestu odnětí svobody na doživotí, jednalo by se tedy o absolutně určitou sankci, nicméně jsou zde vykazovány značné odlišnosti, které tuto myšlenku ne zcela podporují. Trest odnětí svobody na neurčito by tak mohl být příkladem čtvrté skupiny sankcí relativně neurčitých. S tím ovšem souvisí další potencionální problém.

V českém trestním právu se sankce absolutně neurčitě nevyskytují, neboť by byly v rozporu se základní zásadou trestního práva *nulla poena sine lege certa* (nelze trestat bez určitého zákona). Trest odnětí svobody na neurčito sice tedy není absolutně neurčitý, ale dle mého názoru je také v rozporu s principem právní jistoty. Každý by měl vědět, nebo alespoň mít možnost vědět (*ignorantia iuris non excusat*), za jaké konkrétní protiprávní jednání ho čeká jaká sankce, případně v jakém rozpětí. Obzvláště pokud se jedná o tak závažný zásah do základních lidských práv, jakým je zbavení osobní svobody. I v případě ukládání trestu vyhoštění v České republice na dobu neurčitou jsou vyžadovány velmi vysoké nároky na náležité odůvodnění rozhodnutí, jinak bude porušeno ústavní právo na přiměřenost, předvídatelnost i zákonnost trestu.⁸⁷ A to zde nedochází k tak silnému zásahu jako je zbavení či omezení osobní svobody, ale k omezení svobody pohybu na území, jehož odsouzený není občanem.

V Austrálii se ovšem i přes mnohé nevole tento druh sankce přijal v téměř všech státních jurisdikcích a byl schválen Nejvyšším soudem Austrálie.

Existují samozřejmě postupy, které mají zabránit zbytečnému setrvávání jedince v detenci. „*Soud je povinen přezkoumat uložený trest odnětí svobody na neurčito, a to ihned po výkonu tzv. nominálního trestu odsouzeným.*“⁸⁸ Nominálním trestem se zde rozumí trest ve výměře, po kterou by odsouzený nemohl být podmíněně propuštěn v případě, že by vykonával klasický trest odnětí svobody. „*K návrhu odsouzeného pak soud přezkoumá uložený trest nejdříve po uplynutí tří let od prvního a každého dalšího přezkoumu. Jestliže soud v rámci přezkoumu shledá, že odsouzený s vysokou mírou pravděpodobnosti již nepředstavuje závažné nebezpečí pro společnost, zruší výrok o uložení trestu odnětí svobody na neurčito a současně uloží odsouzenému povinnost podrobit se reintegračnímu programu v trvání pěti let. Pro případ, že by se odsouzený nepodrobil předemtnému programu, stanoví též náhradní trest odnětí svobody v trvání pěti let.*“⁸⁹

5.1.2 Zabezpečovací detence po výkonu trestu odnětí svobody

Zabezpečovací detence po výkonu trestu odnětí svobody neboli následná detence je v Austrálii předmětem debat již od 90. let 20.století. Jedním z mediálně známých případů, kvůli

⁸⁷Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2014, sp.zn. I. ÚS 4503/12.

⁸⁸ŠKVAIN, Petr: *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s 17.

⁸⁹Tamtéž.

kterému se začalo pracovat nad zakotvením právní úpravy v této oblasti je případ Gregoryho Kabla. Kable v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl uložen za vraždu manželky, zasílal výhrušné dopisy lidem na svobodě. V některých z nich dokonce vyhrožoval pácháním stejné trestné činnosti. Dopisy vzbudily obavu z toho, že bude spáchán další závažný trestný čin, až bude Kable propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody.

Již v úpravách z 90. let se objevovala možnost uložit následnou detenci, nicméně zákony fungovaly spíše jako precedenty a obvykle se vztahovaly pouze na konkrétní pachatele a detence se ukládala maximálně na dobu 6 měsíců. Případ Gregoryho Kabla byl impulsem k vydání zákona Dangerous prisoners (Sexual offenders) Act 2003 v Queenslandu, který umožnil uložit detenci na základě presumpce nebezpečnosti, a navíc jako časově neomezenou. Zákon se vztahuje zejména na pachatele zvláště závažných trestných činů v sexuální oblasti, ale jelikož se právní úpravy australských států liší, ve svých obdobách se v určitých státech může uložit i pachateli jiných zvláště závažných trestných činů násilné povahy.⁹⁰ Účelem této úpravy je tedy zejména zabránit možné recidivě pachatelů, která se jeví jako vysoce pravděpodobná. Následná detence se neukládá jako přímý následek trestného činu, nýbrž jako preventivní opatření. Aby nedocházelo k neoprávněnému ukládání tohoto preventivního opatření, musí proběhnout důkladné a podrobné dokazování, kterým se posoudí nutnost a potřeba jeho uložení.⁹¹

Ukládání preventivní detence se, stejně jako ukládání trestu odnětí svobody na neurčito, dle názoru části laické veřejnosti, a především části odborníků rozporuje se základními zásadami/principy trestního práva. Mezi nimi bych zmínila například princip ne bis in idem, na základě kterého se nemá rozhodovat dvakrát o téže věci, princip proporcionality a nezměnitelnosti uloženého trestu, či princip možnosti zbavení osobní svobody na základě spáchaného činu. Dokonce by se dalo uvažovat o porušování zákazu retroaktivity, jelikož v zákoně je výslovně stanoveno, že není rozhodné, zda byl trest odnětí svobody uložen před nabytím účinnosti tohoto zákona či nikoliv.⁹²

U posledního způsobu detence, zvláštní formy dohledu nad odsouzeným po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (post-sentence supervision), by se mohlo na první pohled zdát, že se bude jednat o obdobu české Probační a mediační služby. Není tomu ovšem tak. Svým obsahem se velmi podobá právě zabezpečovací detenci po výkonu trestu odnětí svobody. Je také vykonáván u těch, kteří již řádně vykonali trest odnětí svobody a je i vykonáván ve zvláštních vězeňských

⁹⁰ KEYZER, Patrick: *The preventive detention of sex offenders: Law and practice*. Melbourne: Social equity institute; Monash faculty of law, 2015. s. 13. [online]. [cit. 22. ledna 2018]. Dostupné na <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2793666>.

⁹¹ Tamtéž. s. 16.

⁹² Srov. čl. 5 odst. 6 zákona Dangerous prisoners (sexual offenders) Act 2003 (Qld). Dostupné na <<https://www.legislation.qld.gov.au/view/pdf/2003-06-06/act-2003-040>>.

zařízeních. Zákony definují vztah těchto dvou druhů detence jako subsidiární. Problémy týkající se jeho ústavnosti ovšem přetrvávají stejné jako u výše zmíněných druhů detence.⁹³

5.2 Novozélandská právní úprava

Stejně jako v Austrálii je i na Novém Zélandu upravena zabezpečovací detence jinou formou než v České republice. Je zde ukládána preventivní zabezpečovací detence. Dle zákona Sentencing Act 2002 je účelem uložení preventivní detence ochrana společnosti před těmi, kteří vykazují značné riziko pro členy celé společnosti.⁹⁴

Preventivní detenci lze uložit pouze za splnění určitých podmínek. Prvním z nich je, že osoba musí být odsouzená za kvalifikovaný sexuální nebo násilný trestný čin. Tím se myslí například sexuální trestné činy, na které je stanovena hranice trestu odnětí svobody v délce trvání alespoň sedm let, obecně sexuální trestné činy páchané na dětech, zabití, pokus vraždy, ozbrojená loupež a jiné. Dalšími podmínkami jsou věk osoby (pachatel musí v době spáchání činu dosáhnout alespoň 18 let) a přesvědčenost soudu o tom, že u pachatele je vysoká pravděpodobnost recidivy.⁹⁵

Při zvažování, zda má soud uložit preventivní detenci se bere v potaz mnoho faktorů – pachatelova minulost, závažnost újmy pro společnost, která byla činem způsobena, jakékoliv informace směřující k tomu, že v budoucnu bude opět pachatelem čin spáchán a aplikuje se i princip, že preventivní detence má být uložena subsidiárně až v případech, že co do délky trvání určitý trest neposkytne dostatečnou ochranu pro společnost. To, zda pachatel představuje vysoké nebezpečí pro společnost nemusí být opět prokázáno nade vší pochybnost. Soud však preventivní detenci neuloží bez znaleckých posudků nejméně dvou psychiatrů.⁹⁶

Při ukládání preventivní detence je soud povinen stanovit minimální dobu jejího trvání, která nesmí být kratší než 5 let. Tato dolní hranice může být vyšší, pokud se přihlédne k závažnosti spáchaného činu.

Jelikož je preventivní detence ukládána na neurčito, je třeba i zde hledat mechanismy, které zabrání zbytečnému setrvávání pachatelů v detenci. Těmi jsou na Novém Zélandu tzv. „Parole Boards“. Jedná se o nezávislý orgán, který rozhoduje o tom, zda pachatel stále představuje nepřiměřeně vysoké riziko pro společnost. V případě, že již není shledána existence dalšího

⁹³ ŠKVAJN, Petr: *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s. 36.

⁹⁴ čl. 87 zákona Sentencing Act 2002. Dostupné na <
<http://www.legislation.govt.nz/act/public/2002/0009/140.0/DLM136454.html>>.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ GRAY, Anthony. *Preventive detention in New Zealand: a critical comparative analysis*. New Zealand Universities Law Review, 2015, s. 557-586. [online]. [cit. 22. ledna 2018]. Dostupné na <
<http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=9de899c5-e300-452f-bc7e-0c6cda8b1984%40sessionmgr4010>>.

takového nebezpečí, je odsouzený propuštěn. I nadále však zůstává pod dohledem a v případě, že neplní podmínky propuštění, může být navrácen zpátky do detence. Jedná se tedy o variaci českého podmíněného propuštění. Dohled je po propuštění z preventivní detence trvalý, jelikož se jedná o časově neurčitý trest.⁹⁷ Propuštění za těchto podmínek ovšem nelze udělit před zmíněnou hranicí 5 let.⁹⁸

Na základě zvyšující se obavy o bezpečnost společnosti v posledních letech byl na Novém Zélandu v roce 2014 přijat Public safety (Public protection orders) act. Jedná se o formu detence, jejímž účelem je též chránit společnost před téměř jistou újmou, kterou by mohli způsobit pachatelé sexuálních či jiných násilných činů, kteří si již vykonali svůj časově určitý trest. Na rozdíl od již existující právní úpravy zakotvil možnost uložení detence 6 měsíců po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Pachatel je v takovémto případě umístěn do zvláštní residence, která je vězeňským zařízením, ale panují zde méně přísné podmínky. Pokud jsou však ale i zde obavy, že by režim residence nemusel postačovat, bude pachatel umístěn v klasickém vězení.⁹⁹

Úprava detence na Novém Zélandu se též setkává s řadou kritiky na nevhodnost úpravy. Jedním z častých problémů, který je v úpravě viděn, je otázka schopnosti předpovídat budoucí nebezpečnost pachatele. Stejně jako v australské právní úpravě i zde se bere v potaz mnoho faktorů, jelikož je žádoucí, aby nedocházelo uložení detence k neoprávněnému zásahu do základních lidských práv zaručených novozélandskou listinou práv z roku 1990, jako například do práva nebýt svévolně zatčen či zadržen.¹⁰⁰ Otázkou však je, zda jsou odborníci v lékařských zprávách, na kterých je finální rozhodnutí ve většině případů postaveno, schopní rozpoznat budoucí vysoce pravděpodobnou možnost recidivy. Legislativa předpokládá, že můžou.

Během let vznikaly různé pomůcky, na základě kterých se měla budoucí recidiva předpovědět. Úplně první test dosahoval pouze necelé 30 % hranice úspěšnosti v jejím předpovězení. Modernější testy vykazují již mnohem vyšší úspěšnost. Jedním z nich je i v České republice používaný HCR-20. Jedná se o příručku, která obsahuje seznam rizikových faktorů pro

⁹⁷ Čl. 6 zákona Parole Act 2002. Dostupné na <
<http://www.legislation.govt.nz/act/public/2002/0010/82.0/DLM138437.html>>.

⁹⁸ GAVANHAN, Colin, SNELLING, Jeanne, MCMILLAN, John. *Better and Better and Better? A Legal and Ethical Analysis of Preventive Detention in New Zealand*. University of Otago, 2014. 30 s. [online]. [cit. 21. ledna 2018]. Dostupné na <
<http://www.otago.ac.nz/law/news/otago083869.pdf>>.

⁹⁹ GRAY, Anthony. *Preventive detention in New Zealand: a critical comparative analysis*. New Zealand Universities Law Review, 2015, s. 557-586. [online]. [cit. 22. ledna 2018]. Dostupné na <
<http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=9de899c5-e300-452f-bc7e-0c6cda8b1984%40sessionmgr4010>>.

¹⁰⁰ Čl. 22 zákona New Zealand Bill of Rights Act 1990. Dostupné na <
<http://www.legislation.govt.nz/act/public/1990/0109/latest/DLM225524.html>>.

násilné chování. Zde se už přesnost předpovědi pohybuje kolem 75 %.¹⁰¹ Nicméně podle rozsáhlé veřejnosti hranice 75 % stále není tak vysoká, aby se dala nazývat vysokým stupněm přesnosti.

V závěru je důležité podotknout, že jakkoliv se zdá ukládání detence na základě výše zmíněného nespravedlivé, respektive že jeho ukládání je postaveno pouze na míře pravděpodobnosti, nikoliv na stoprocentní jistotě, nevede to na Novém Zélandu k jeho neústavnosti, ke které by v jiných zemích mohlo dojít.

¹⁰¹ Čl. 22 zákona New Zealand Bill of Rights Act 1990. Dostupné na <
<http://www.legislation.govt.nz/act/public/1990/0109/latest/DLM225524.html>>.

6 Závěr

V této diplomové práci jsem nejprve provedla analýzu aktuální české právní úpravy ochranných opatření a v druhé části komparaci se zahraniční právní úpravou. Ve výzkumu jsem se konkrétněji zaměřila na ochranné léčení, jehož četnost ukládání je podstatně vyšší než četnost ukládání zabezpečovací detence. Na základě tohoto výzkumu učiněného na základě exemplárního vzorku dvaceti nejnovějších soudních rozhodnutí, které mi severočeské soudy k 31. lednu 2018 poskytly, jsem došla k následujícím závěrům.

Nejčastěji se ochranné léčení ukládá jako obligatorní dle § 99 odst. 1 a dále jako fakultativní dle § 99 odst. 2 písm. a) pachateli trpícím duševní poruchou, který je navíc společností nebezpečný. Fakultativní ukládání ochranného léčení z důvodu zneužívání návykové látky nebylo ve výzkumu až tak časté. V drtivé většině rozhodnutí, se kterými jsem pracovala, bylo ochranné léčení uloženo jako ústavní a nejčastějším druhem bylo léčení psychiatrické. U pachatelů trpících duševní poruchou se nejčastěji jednalo o paranoidní schizofrenii. Vysoce zneužívanou návykovou látkou byl pervitin (často ve spojení s marihuanou). Důvody pro změnu ochranného léčení na zabezpečovací detenci a důvody pro změnu zabezpečovací detence na ochranné léčení v rozhodnutích povětšinou opisovaly dikci zákona. Zjednodušeně se dá říct, že se buď pachatel léčbě podroboval či nikoliv.

Co se týče celkového zhodnocení české právní úpravy ochranného léčení, tak ji jako celek hodnotím pozitivně s několika výjimkami. Zákon stanoví při uložení trestu odnětí svobody s ochranným léčením a nemožnosti jejich současného výkonu ve věznici přednost výkonu ochranného léčení pouze v případě, že se tím lépe zajistí splnění účelu léčení. Osobně se domnívám, že ochranné léčení by se mělo obecně vykonávat před výkonem trestu, pokud není možnost jejich současného výkonu ve věznici. Jako důvod vidím především nejistotu jednoznačně určit, kdy se lépe zajistí naplnění účelu ochranného léčení. Jako další problematický bod vidím nedostatečný počet věznic, kde je možno při výkonu trestu odnětí svobody vykonávat i ochranné léčení, včetně velkého nedostatku druhů poskytovaných ochranných léčeb v těchto věznicích. Pokud by byl k dispozici dostatek jak způsobilých věznic, tak i široké spektrum poskytovaných léčeb, nemusel by se řešit problém, zda je vhodnější nejprve vykonat trest odnětí svobody či samotné ochranné léčení. Úpravu ochranného léčení bych dále viděla jako lépe koncipovanou, pokud by existoval samostatný zákon upravující ochranné léčení, kde by byla celá problematika podrobně, a především komplexně upravena. V současné právní úpravě ochranného léčení v zákoně o specifických zdravotnických službách absentuje úprava některých práv pacientů (např. právo na duchovní služby či uspokojování kulturních potřeb, které jsou i v ZVZD). Eventuální zakomponování úpravy ochranného léčení do zákona o výkonu zabezpečovací detence by bylo

určitým řešením (v případě změny jeho názvu). Ochranné léčení a zabezpečovací detence jsou ochranná opatření, která mají společný účel a obsahově jsou si v některých bodech velmi podobná. Proto by jejich společná úprava v jednom zákoně byla nejen logická, ale i mnohem přehlednější než aktuální roztržštěná právní úprava.

U analýzy zabezpečovací detence se potvrdilo, že je v praxi skutečně využívána jako institut ultima ratio, což je nepochybně dobře. Mezeru vidím v chybějící úpravě možnosti uložení zabezpečovací detence za současného snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, která by byla pro pachatele jednoznačně příznivá. Naopak úpravu možnosti uložit zabezpečovací detenci vedle trestu hodnotím jako nevhodnou a nadbytečnou, především z důvodu velmi podobných podmínek jejich výkonu, kdy je osobní svoboda pachatelů omezována v obou případech dosti razantně.

Co se týče výsledku komparace australské a novozélandské právní úpravy s českou právní úpravou, konkrétně zda bychom z této zahraniční právní úpravy mohli čerpat inspiraci a vylepšit náš právní systém, jsem došla k následujícím závěrům. Australská i novozélandská právní úprava obdoby české zabezpečovací detence jsou oproti naší právní úpravě mnohem více diskutovanější z hlediska jejich problematiky a vznikají pochybnosti o jejich souladu se základními lidskými právy. Přestože se v určitých věcech právní úpravy shodují (např. přezkum nutnosti trvání detence), v mnoha dalších věcech se odlišují (např. institut zabezpečovací detence po výkonu trestu odnětí svobody, preventivní detence). Značnou odlišnost lze odvodit od geografické vzdálenosti jednotlivých zemí a odlišného právního systému.

Pokud bychom uvažovali o zakomponování některých prvků do českého právního řádu, pravděpodobně bychom se setkali s řadou nevolí z řad ochránců základních lidských práv a dostali bychom se rozporu se základními zásadami našeho trestního práva. Otázky ohledně porušování zákazu retroaktivity nebo principu ne bis in idem jsou tak vážné, že by se tato striktnější právní úprava v českém právním systému pravděpodobně nejevila jako vhodná či dokonce bezproblémová. Důkazem může být německá právní úprava, která je českému právnímu řádu bližší než australská právní úprava a kde se podobný institut preventivní detence vyvíjel již od třicátých let dvacátého století. Institut preventivní detence se zde setkával se stejnými výtkami jako v Austrálii či na Novém Zélandu. Evropský soud pro lidská práva shledal úpravu tohoto institutu jako porušující právo na svobodu a zákaz trestu bez zákona. Důležitým argumentem byla absence nedostatečné kauzální vazby na původní odsouzení, čímž byl porušován zákaz retroaktivity. I německý ústavní soud označil takovýto systém za protiústavní. Na závěr bych uvedla, že jsem shledala českou právní úpravu proti australské a novozélandské právní úpravě jako výrazně vhodnější, lépe koncipovanou a mnohem více bezproblémovou.

7 Bibliografie

7.1 Odborná literatura

- BLATNÍKOVÁ, Šárka: *Problematika zabezpečovací detence*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 152 s.
- FREMR, Robert, DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 1568 s.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s. r. o., 2017. 335 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. 976 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. aktualizované vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. 1312 s.
- KALVODOVÁ, Věra a kol. *Zákon o výkonu zabezpečovací detence. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 178 s.
- SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. 283 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I.: §1 – 139 Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1450 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1050 s.
- ŠKVAJN, Petr: *Zabezpečovací detence z pohledu vybraných zahraničních právních úprav*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. 120 s.
- ZEMAN, Petr a kol.: *Vybrané problémy sankční politiky*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2005. 199 s.
- OREL, Miroslav. *Psychopatologie – nauka o nemocech duše*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. 338 s.
- RABOCH, Jiří. *Psychiatrie*. Praha: Triton, 2012. s. 468.

7.2 Příspěvky ve sborníku

- ŠÁMAL, Pavel, ŠKVAIN, Petr. In VÁLKOVÁ, Helena, STOČESOVÁ Simona (ed.) *Detence – nový způsob ochrany společnosti před nebezpečnými pachateli? Trestněprávní, trestněpolitická a kriminologická perspektiva*. Plzeň: Nakladatelství ZČU v Plzni, 2005, s. 7-27.
- ŠÁMAL, Pavel. In GRÍVNA, Tomáš. VANDUCHOVÁ, Marie (ed). *Ochranné léčení a zabezpečovací detence v návrzích trestního zákoníku a problémy s tím spojené*. In: Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám. Praha: ASPI, 2008, s. 349-351.

7.3 Odborné časopisy

- BLATNÍKOVÁ, Šárka, ZEMAN, Pavel: Pachatelé sexuálních trestných činů a zacházení s nimi současné problémy z pohledu výzkumu. *Trestněprávní revue*, 2013, roč. 12 č. 4, str. 95-99.
- FIRSTOVÁ, Jana. Zabezpečovací detence pro ochranu společnosti. *České vězeňství*, 2008, č. 2, str. 23-27.
- MATIAŠKO, Maroš. Ochranné léčení v novém trestním zákoníku: ke třem vybraným otázkám. *Bulletin advokacie*, 2009, roč. 9, č. 10, str. 90-94.
- PŘESLIČKOVÁ, Hana, TOMÁŠEK, Jan, ZEMAN, Petr. Potřebujeme institut zabezpečovací detence? *Zdravotnictví a právo*, 2005, roč. 9, č. 2, str. 9 - 18.
- ŠÁMAL, Pavel. K úpravě ochranného léčení v trestním zákoníku. *Trestněprávní revue*, 2010, roč. 9, č. 4, s. 99 – 106.
- Švandová, Nikola. Typy ochranného léčení. *Zdravotnictví a právo*, Praha: Sagit, roč. 2010, č. 7 – 8, s. 38-39.
- ŠVARC, Jiří. Patologická sexuální agresivita v praxi. *Psychiatrie pro praxi*, 2017. roč. 18, č. 2, str. 81-83.
- ŠVARC, Jiří. Ukládání zabezpečovací detence od 1. 1. 2009 a od 1. 1. 2010 a změny legislativy o ochranném léčení. *Psychiatrie pro praxi*, roč. 10, 2009, č. 2, str. 99-101.
- VÁLKOVÁ, Helena. K „trestněprávnímu obsahu“ duševní poruchy a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence u některých pachatelů. *Trestněprávní revue*, 2011, č. 9, s. 253 - 256.
- VÁLKOVÁ, Helena. Zabezpečovací detence – nový prostředek k ochraně před nebezpečnými pachateli? *Právní rozhledy*, roč. 15, 2007, č. 21, Aktualita.
- VANTUCH, Pavel. Zabezpečovací detence, její ukládání, výkon, trvání a obhajoba

obžalovaného. *Trestní právo*, 2010, roč. 13, č. 9, s. 5 – 16.

- VONDRUŠKA, František, RŮŽIČKA, Miroslav, VAGAI, Milan. Je možná změna ochranného léčení, s jehož výkonem bylo započato před 1. lednem 2009, v zabezpečovací detenci? *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 9, s. 18 – 24.
- ZVĚŘINA, Jaroslav, BRICHČÍN, Slavoj. Co lze očekávat od zabezpečovací detence? *Psychiatrie pro praxi*, 2008, roč. 9, č.1, str. 47- 48.

7.4 Právní předpisy

- Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č.j. 505/2001–Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, příloha č. 8.
- Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotnických službách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon New Zealand Bill of Rights Act 1990.
- Zákon Parole Act 2002.
- Zákon Sentencing Act 2002.

7.5 Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2014, sp.zn. I. ÚS 4503/12
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. Zn. 8 Tdo 1094/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2015, sp. zn. 8 Tdo 394/2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. Tpjn 305/2014

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 3 Tz 1/2015
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.8.2017, sp. zn. 4 TZ 27/2017
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. I ÚS 3654/10
- Usnesení Okresního soudu v České Lípě ze dne 21. 10. 2015, sp. zn. 32 Nt 5602/2015
- Usnesení Okresního soudu v České Lípě ze dne 21. 1. 2016, sp. zn. 5 Nt 5602/2016
- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 4. 3. 2016, sp. zn. 31 To 82/2016-47
- Usnesení Okresního soudu v České Lípě ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 5 Nt 5602/2015
- Usnesení Okresního soudu v České Lípě ze dne 8. 8. 2017, sp. zn., 33 Nt 5601/2017
- Rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 17. 10. 2014, sp. zn. 4 T 133/2014-94
- Rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. 42 T 10/2016-144
- Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. 5To 298/2016-182
- Rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 2. 7. 2009, sp. zn., 1 T 132/2008-563
- Rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 4. 11. 2011, sp. zn., 6 T 238/2008-271
- Usnesení Okresního soudu v Mostě ze dne 23. 6. 2014, sp. zn. 7 To 274/2014-219
- Rozsudek Okresního soudu v Mostě ze dne 23. 6. 2014, sp. zn. 3 T 104/2014-204
- Usnesení Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 5. 7. 2017, sp. zn. 1 Nt 102/2017-39
- Rozsudek Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 11. 5. 2016, sp. zn. 5 T 68/2016-30
- Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. 12. 2006, sp. zn. 2 Tm 1/206-350
- Rozsudek Okresního soudu v Teplicích ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 4 T 314/2012-207
- Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. 3 T 161/2013-127
- Usnesení Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 1 Nt 92/2016-47
- Usnesení Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 1 Nt 1257/2014-64

- Usnesení Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 7. 4. 2016, sp. zn.1 Nt 1769/2015/56

7.6 Internetové zdroje

- GAVANHAN, Colin, SNELLING, Jeanne, MCMILLAN, John. *Better and Better and Better? A Legal and Ethical Analysis of Preventive Detention in New Zealand*. University of Otago, 2014. 95 s. [online].
Dostupné na < <http://www.otago.ac.nz/law/news/otago083869.pdf> >.
- Generální ředitelství Vězeňské služby ČR. *Rychlá fakta*. [online]. 19. února 2018.
Dostupné na < <https://www.vscr.cz/informacni-servis/rychla-fakta/> >.
- GRAY, Anthony. *Preventive detention in New Zealand: a critical comparative analysis*. New Zealand Universities Law Review, 2015, s. 557-586. [online]. Dostupné na < <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=9de899c5-e300-452f-bc7e-0c6cda8b1984%40sessionmgr4010> >.
- KEYZER, Patrick: *The preventive detention of sex offenders: Law and practice*. Melbourne: Social equity institute; Monash faculty of law, 2015. 33 s. [online]. Dostupné na < https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2793666 >.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Rejstřík škol a školských zařízení. [online]. Dostupné na < <https://profa.uiv.cz/rejskol/> >.
- NGUYENOVÁ, Ivana. *Kriminalita za rok 2017*. [online]. 26. ledna 2018. Dostupné na < <http://www.policie.cz/clanek/kriminalita-za-rok-2017.aspx> >.
- DIBLÍKOVÁ, Simona a kol. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2016*. [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci., 2017. 116 s. Dostupné na < <http://www.ok.cz/iksp/docs/445.pdf> >.
- ČSÚ. *Statistická ročenka České Republiky 2017. Odsouzení za trestné činy spáchané v souvislosti s požíváním a distribucí návykových látek (stav k 31. 12. 2017)*. [online]. Dostupné na < <https://www.czso.cz/csu/czso/27-soudnictvi-kriminalita-nehody-dpivu4dx9s> >.
- Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Statistická ročenka kriminality 2017*. [online]. Dostupné na < <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html> >.

8 Shrnutí, Summary

8.1 Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá ochrannými opatřeními, konkrétně ochranným léčením a zabezpečovací detencí. Ochranná opatření jsou spolu s tresty jednou z trestních sankcí. České právo zná čtyři druhy ochranných opatření – ochranné léčení, zabezpečovací detenci, zabránění věci a ochrannou výchovu. Tato práce se zabývá prvními dvěma druhy těchto ochranných opatření.

Diplomová práce je rozdělena do devíti kapitol. První kapitola obsahuje stručný úvod. Druhá se zabývá trestními sankcemi obecně, srovnáním trestů a ochranných opatření. Třetí kapitola obsahuje ochranné léčení. V této kapitole byl proveden výzkum, který byl proveden v severních Čechách. Čtvrtá kapitola obsahuje problematiku zabezpečovací detence. Pátá kapitola obsahuje srovnání české právní úpravy s australskou a novozélandskou právní úpravou těchto dvou ochranných opatření. Závěr jako sedmá kapitola obsahuje shrnutí aktuální právní úpravy a jejích nedostatků. V dalších kapitolách následuje bibliografie, shrnutí a klíčová slova.

8.2 Summary

This thesis deals with protective measures, specifically with protective treatment and security detention. Protective measures are one of the criminal sanctions, as well as sentences. Czech law knows four kinds of protective measures. - protective treatment, security detention, seizure of an item and protective rehabilitation. This thesis addresses the first two types of protective measures.

The thesis is divided into nine chapters. The first chapter provides a brief introduction. The second chapter deals with criminal sanctions in general, deals with a comparison of sentences and protective measures. The third chapter deals with the protective treatment, including a research which was made in northern Bohemia. The fourth chapter deals with protective detention. And finally, the fifth chapter describes the comparison between the czech version of these two types of protective measures and the australian and new zealand version of these two protective measures. The seventh chapter called Conclusion then mainly contains a summary of some of the shortcomings in current arrangements and its lacks and gaps. In the next chapter is followed by a bibliography, as well as summaries and key words.

9 Klíčová slova, key words

9.1 Klíčová slova

Ochranná opatření, trestněprávní sankce, ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabezpečovací detence v Austrálii, Nový Zéland

9.2 Key words

Protective Measures, Criminal Sanctions, Protective Treatment, Security Detention, Security detention in Australia, New Zealand